

Charles Drelincourt

Gebeden Ende Meditationen Om sick te bereyden tot het H. Avontmael/ ende met yver daer toe te gaen

Embden: Embden: Aeysen: Kallenbach, 1642

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn778718352>

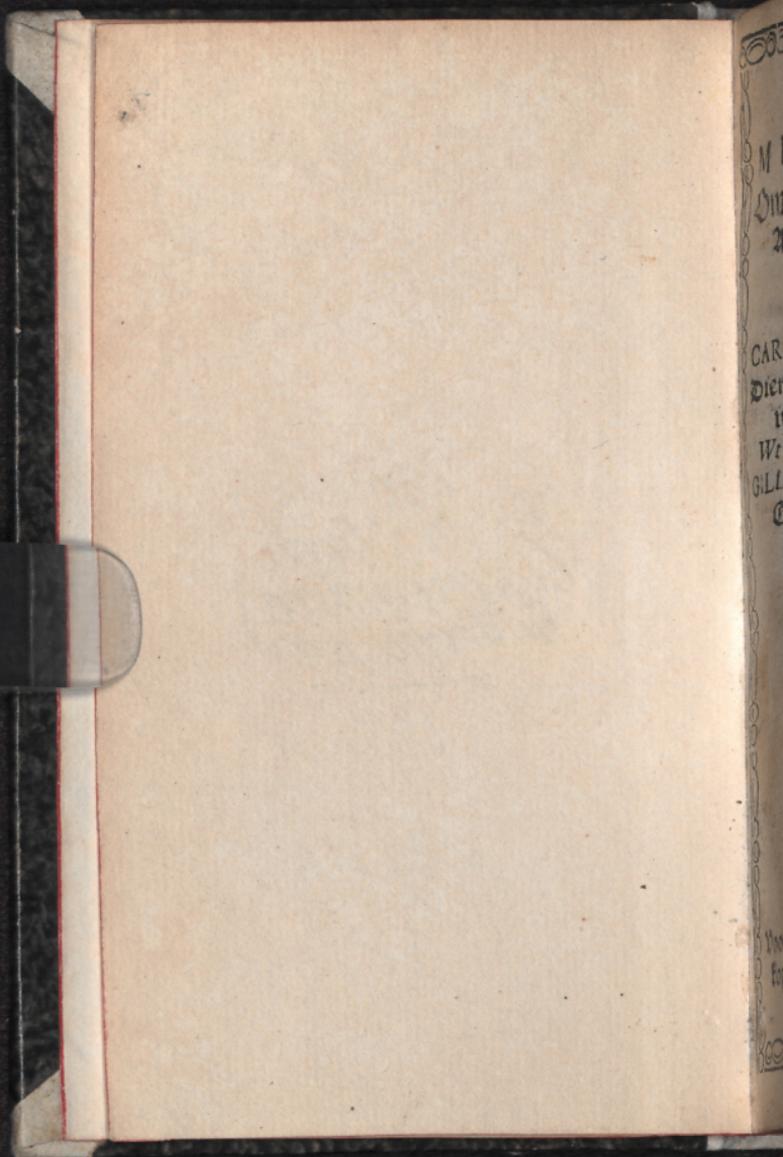
Druck Freier Zugang

Fm - 4271. <R>

Ex
Bibliotheca
Academiae
Rostochiensis

4
G B E D E N

Ende

MEDITATIEN

Om ſiek te beredden tot het N.
Woonmael/ ende met yver
daer toe te gaen.

Door

CAROLUM DRELINCOURT,
Dienaer des Goddelycken Woorts
inde Gemeynthe van Paris.

Wt het Francoys over-gelet door
GILLIS van BRÆN, Dienaer des
Goddelycken Woorts tot
Beverwyck.

Gedruckt tot Embden 1642
Voor Egbert Neysen / Boeckver-
koper wohnende in de Grote
ſtraet / int golden A. B. C.

ERBEN
Kauf
MEDITATION
Königliche Medicinal-
Rath in P.
Dor
CAROLIN
Königliche Medicinal-
Rath in P.
W.
G.

Ex Libris
Bibliotheca
Academica
Rostockensis

2
S
sati
Go
No
hae
i Co
selt
iof
righ
over
tor d
ghet
re n
ber
hey
mo
fo

GEN-D-BOOK

Den
 Me-Drouwe van
 LIEMBRUNES.

Me-Drouwe/den H. Apostel
 Paulus schryvende tot den Corin-
 then, doet haer kont/dat wt oor-
 sake van die Eleyne eerbiedigheyt ende
 Godvruchtigheyt/die sy droegen tot het
 Avontmael des **HEREN** vele onder
 haer kranck vvaeren, ende vele sliepen.
 1 Cor. 11. 30. Ick en wiete niet of wy't
 selfde ghebreck niet en souden konnen
 toeschryven/'t meeste diel van dese swae-
 righeden ende ellenden/die onse Kercke
 over-komen. Want wy gaen by nae alle
 tot dit Heylighe Sacrament / sonder ons
 ghemoet wel te beproeven, ende het her-
 te niet geraecht hebbende / met oprecht
 berouw / soo ontreynighen vvy die alder-
 heylighste dingen. Lev. 22. 9. Als wy
 moeten gaen vor eenen groten Coningh/
 soo kleeden wy ons daer nae / wy bestie-

4 SEND-BREIEF.

ren ons gelaet / ende overdencken lange
te voren 't ghene dat wy te segghen heb-
ben; maer wy komen voor den Coningh
der Coninghen / sonder het Kleet der
heylichheyt aen te trecken / 't welcke alleen
voor synen ooghen aenghenaem is. Wy
spreken sonder voorbedenckingen ende
met een ghelaet niet seer eerlyck / ende
dickwijls als vvy ghenaken met de lippen,
soo is onse herte seer verre van hem. Esa.
29. 13. Wy en souden an de Tafel niet wil-
len gaen / sonder onse handen te wasschen;
Matth. 15. 2. Maer wy gaen tot die Ta-
fel des eenighen Soons Gods / sonder
onse handen in onschult gevasschen te
hebben. psal. 26. 6.

Ten Fortijten / het meeste deel en maect
geen groot onderscheyt tusschen het ge-
meene Broot ende Wijn / ende dese Ghee-
stelycke Maelydt / die Godt synen Zuys-
genoten ende Gelovigen bereyt. Gelyck
sy tot het Avontmael comen / sonder be-
hoorlycke voorbereydinge / also en o-
verdencken sy oock niet geduyrende het
verdeelen van dit eerweerdighe Sacra-
ment / die verborgentheden der verlos-
singe / ende en stellen haer den gecruys-
sten Jesum Christum niet voor ooghen.

Daer nyt komt het / dat hare herte niet
gheroert ontsteken is mit die Liefde
Godts /

Godts/ende niet gesmaect hebbende dese heylige Spuse/soo en herkauwen sy die niet in haere gemoederen / niet denkende / dat ghelyck Godt voormaels niet en wilde / dat men hem in de slacht-offers op-offerde Beesten / die niet en herkauwen / Deut. 14. Zy oec also wt syne Kercke verwerpt de ghene dewelcke de grootheid sijnder ghenaden niet herdencken ende overlegghen.

Maer gelyck Godt hem selven altydt overhont eenigh overblijfsel nae die verkiepinghe der ghenade: Rom. 11. 5. alsoo zijnder oec altydt die bekennen die noodwendicheyt van dese voorbereydinghe / gemerckt het wtgedruckte bevel des Apostels / dat een yegelijck hem selven beproeve, 1 Cor. 11. 27. ende na het doen onses **HEEREN** Jesu Christi / die de voeten syner Discipulen vvietsch, Joh. 13. 5. al eer hy haer het Heylighe Avontmael wdeelde. Maer sy bevonden haer selven seer verhindert / als sy tot de Oeffeninge willen comen / ende waerlyck / daer en is niet moeyelycker dan onse sinnen te ontlaen van dese wereltse bekommeringen / ende de vleugelen van haere ongeboorene lichtveerdicheit uyt te trecken / om de gevanghen te stellen onder die overdenckingen der Hemelscher saken.

Om de eene te trecken uyt dese onheylige botticheyt/en de andere te stercken in haere heylighe Godtvruchticheyt; daer toe hebben vele geleerde Mannen haere gebeden/ende heylige over-dendingen in't licht ghestelt; Maer door dien deselve voor het meeste deel gevoegt zyn by andere wercken/ ende dat de Gemeente begheerde een hant-boeckken / twelcke alleenlyck hier van handelde / soo ben ick dickwils versocht geweest / de Gemeente te willen overgeven / eene fleyne versamelinghe van mijne Lessen ende Meditattien / over eenighe tydt ghestelt / tot het bysonder ghebruyck van my / ende de mijnen.

Ik hebbe dit versoeck lange tegen gestaen; Kennende so seere / als yemant anders / welcke myne gebreecken zyn. Hier by gevoegt / dat onse geduyrige bekommernissen my niet toe en lieten / dit werck te oversien / ende op te maken; maer ick hebbe my eyndelyck laeten overwinnen / aenmerkende dat in dese ellendighe eeuw / in de welcke dat van alle zyden den yver frachtloos wert / ende de liefde verhouwende: Matth. 24. 12. het is yets by een te rapen dit heylige yver / tot de minste vonckens toe: Midtsdien oock / dat God in vortyden verboden hebbende synen

SEND-BRIEF.

7

nen Altaer van gehouwen steenen te ma-
 ke/ Exod. 20. 25. ons heeft geleert/ dat de en-
 voudicheyt hem behaegt in dingen synen
 dienst betreffende/ ende dat de gebeden/
 door dewelcke dat wy tot hem optlimmē
 in den name Jesu Christi, niet konstelyck en
 behoeven bereyt te zyn. God/die het pen-
 ninccken van de arme weduwe niet ver-
 worpen en heeft/ en sal niet verachten dit
 Graenken reuc-wercks / dat ic op syn Al-
 taer doe roken.

Ik hebbe ock geacht Me-Vrouuwe, dat
 V. L. lust soude nemen/ den goeden reuck
 daer na te riecken/ solcke overdenckingen
 en sinaken de Werelts-gesinde Menschen
 niet/die vleeschelycke Menschen en begry-
 pen het niet / ende de dwasen en verstaen
 dit niet. psal. 92. 6. Heb. 5. 14. Maer Godt
 heeft V. L. geoeffende sinnen gegeven/
 om die Geestelijcke dingen te onderichey-
 den: 1 Cor. 2. 14.

Die oeffeninge daer V. L. de meeste
 lust in neemt/ is het lesen / ende overden-
 cken der 3. dingen/ende naevolgende die
 geluckfsalige Maget / bevvaert gy in u her-
 te, 'tghene van Jelu geseyt vvort: Luc. 2. 19.

Die bysondere kennisse die ic hebbe
 van V. L. Godvruchtigheyt/beweegt my
 om V. L. desen lof te geven/ende in V. L.
 handen te stellen desen heyligen Schat:

44

want

SEND-BRIEF.

3
 want ic hebbe V. E. gesien ten tyden als
 het Nom-ansicht den huychelaren afvalt
 end 't ghene in't binnenste des herten is/
 aen den dagh komt: te wieten in een swa-
 re krankheyt / uyt diewelcke / ten aensien
 van die Menschen daer geen hope van ge-
 nesinge en was; Maer steunende op het
 Cruyce uwes Salighmakers; aenschoude
 V. E. de doot / niet alleenlyck sonder ver-
 schrickinge/ maer oock met een heylighe
 vreughde / ende 't ghene dat ic meest an-
 merckens weerdigh voont / de insicht van
 thien onmondighe Kinderen/en was niet
 Frachtigh genoeg / om V. E. stantvastig-
 heyt te ontstellen/noch die vrede en ruste
 uwes ghemoets te beroeren: niet wt ge-
 breef van liefde tot haer; Want de ghene
 die de eere hebben van V. E. te kennen/
 wieten met welcke tedere Moederlycke
 genegentheden/ dat ghy haer optreect in
 den Heere: Maer door een heylig vertro-
 wen op de voorsienigheit Gods/in wiens
 genade/V. E. dieselve recommandeerde.
 V. E. waert alreede als opgetogen in
 de Hemelen/ doen't Godt believede V. E.
 ons weder te geven op onse gebeden/ als
 door eene Weder-opstandinghe uyt den
 doden.

Ic hebbe altydts ghelooft / Me. Vrou-
 we, dat dese krankheyt niet streckende
 ter

SEND-BRIEF.

ter doot / soude zyn ter eeren Godts, Joh.
11. 4. Ende dat V. E. volgende den goe-
den Ezechias, Esai. 38. het uytstel dat V.
E. ghegeven is / soudet besteden om den
lof des Heeren meer end meer te verbrey-
den / onderwysende myne Heeren / V. E.
Kinderen in die kennisse der waerheyt/
ende dat sy lieden volherden in de gehor-
saemheyt die sy V. E. toesdragen / ende in-
de heylige vrientschap met dewelcke sy
malcanderen omhelsen / V. E. sult konnen
segghen in onse dagen / 't ghene den Pro-
phete Esaias eertydts seyde : Siet hier ben
ick, ende de Kinderen die my de Heere ge-
geven heeft, tot een teecken ende wonder
in Israel, Esai. 8. 18.

Godt wil over V. E. huysgesin uytstoz-
ten syne ryckste gaven / verwachtende dat
die Moeder end die Kinderen / haren loop
volbracht / end 't gelove behoude hebben-
de / gedraegen sullen worden door de En-
ghelen in de armen van onser aller Vaders.
Dit is den wensch /

ME. VROUWE,

Van uwen Alleroetmoedigsten /
ende Onderdanigen Dienaer

DRELINCOURT.

Wt Paris den 24. Decemb. Anno 1626.

MEDI.

10 Voorbereydinge tot
MEDITATIEN

Ende

Gebeden voor de Ghe-
lovigen/ die haer Berey-
den tot de Gemeenschap
des 3. Woontmaels.

MYN HEERE / ende mijn
Gode/ ghy nodet my door
uwe genade/ tot die hooge
Maectijdt uwes eenig-
ghebooren Soons/ mijnes
Salighmakers Jesu Christi;
maer als ick overdencke
wiedat gy zijt / ende wie dat
ick ben/ hoe rijcke ende
kostelijck dat de goederen
zijn / die gy bereydet / ende
de kleyne bequaemhert / die
ick hebbe om deselve te
ontfangen/ soo is mijne
Ziele beangst / ende ick
beve in 'tnaerderen van
uwe grote Heerlyck-
hert.

U, oHeere

het H Avontmael. II

U, o Heere, komt toe gerechticheyt, ende my een root aengesichte ende schaemte: *Dan. 9. 7.* Want gy woont in een Licht daer men niet en kan toegaen, *1 Tim. 6. 16.* ende ick ben versoncken in een Afgront der dunsteruissen: *Apoc. 4. vers. 8.* Gy zyt de Heylige der Heyligen/ ende die Heylighheit selve/ ende ick en ben anders niet dan onreynicheyt. Van der voetsolen aen tot den hofschedel toe en is niet ghesonts, *Esa 1. 6.* Die Werelt heeft my verdorven / mijn vleesch heeft my verleyde/ ende de Sathan heeft my gheheel verwont.

Siet, uwe Heylighen en zijn niet onstraffelyck, ende selve die Hemelen en woorden niet reyn voor u bevonden, *Job. 15. 15.* hoe veel grouwelyker ende stinckender

12 Voorbereydinge tot
sal ick zijn/ ick ellendigh Menschē als
ick ben/ die de ongerechtigheyt in
drincken als water, *Vers 16.* In-
dien de Seraphims/ de branden uwe
hyer/ ende vyerigheit tot uwen diens-
te/ *Esa. 6. 2.* haer verberghen voor
u aengesicht/ met wat stoutigheyt
sal ick daer dorven verschynen/ ick
de slaue ben in hyer/ end laue in my-
ne gebeden/ die my niet en begheue
tot uwen dienste/ dan wt gewoonte/
ende die meer genegen ben tot die
dingen deser werelt/ als wel tot die
bevorderinge van uwe Gere.

Die Heylighe Apostel Petrus en
achtete hem niet weerdigh in een
schipke te zijn met den Sone Godts:
Want bekende hebbende de frachte
syner Godthent/ riep uyt: Heere,
gaet uyt van my, want ick ben een
sondigh Menschē, *Luc. 5. 8.* Ende

ick/

het H. Avontmael. 13

ick / Heere / die de grootſte onder die
Sondaers ben / ſal ick aenvanghen
te ſitten aen ſyne Tafel / my te ver-
ſadigen met ſyne welluſten / ende
my te maecten het ſelfde Lichaem
met hem?

De Heylige Johannes de Doper /
den grootſten onder die van Vrou-
wen gebooren zijn / ende die gy van
's moeders lype aen vervult hadt
met den H. Gheest / en achte hem
niet weerdigh / neder buyghende,
uwe Schoenriemen te ontbinden,
Marc. i. v. 7. Ende ick / die de ſnood-
ſie onder alle ſchepſelen ben : Ick /
die van 's moeders lype een over-
treder ben, *Eſai. 48. 8.* end wiens
leven niet en is dan een keten van
ongherechtighent / ſal ick my ver-
heffen tot den Hemel / om daer aen
te raecten den Coningh der Eeren /
27 ende

14 Voorbereydinge tot
ende die in te haelen in 't huys my-
ner ziele?

Bedeckt zynde met onreynighe-
den/ end soo veele growelycke Son-
den/ sal ick verschynen aen dese heyl-
ghe Maeltijdt/ by dewelcke de En-
ghelen staen/ als dienstbare Ghee-
sten, uytghesonden om der ghe-
ner wille die het Erff-deel der Za-
ligheyt ontfangen sullen? *Heb. 1.*
14. Alwaer dat Godt voor aen sit/
als Meester vande Maeltijdt / al-
waer de Snyse ende Dranck is het
Vleesch ende Bloet des Soons
Godts? Sal ick dit onbevleete
Lam *1 Pet. 1. 19.* anschouwen met
onkynsche ooghen / vol bedrieghe-
lycke loncken? Sal ick het broot der
Engelen aen-raecken met myne be-
smette lippen: *Psal. 78. 25. Esa. 6.*
5. ende leugenachtigen mont? Ofte/
sal

het H. Avontmael. 15

sal ick den Coningh der Coninghen
herberghen in een Verckens-kot/in
een herte/vervult met vuyte begeer-
lyckhente?

Ick worde indachtig / Heere dat
ghy instellende de Joodsche Hoogh-
tijden/dit Gebode gaest: Niemant
en sal ledig voor myn aengesichte
verschijnen. *Deut. 16. 16.* Op die
Hoogh-tijdt der Christenen/ tot het
welcke dat ghy ons roept/door 't ge-
luyt der Euangelischer Basunne/
niet om ons te doen gedenckē die Li-
chamelijcke verlossinge uyt Egyp-
ten: maer om te houden de gedach-
tenisse van de geestelijcke verlossinge
van de sonde/ de doot ende de Helles
Niet om voor u te eeten de eerste
vruchten des Lants Canaan: *Levit.*
2. 14. maer om te smaken de eerste
lieffelijckheden des Hemelschen Je-
rusalems;

6 Voorbereydinge tot
Ierusalem: Niet om te verschynen
als vreemdelinghen; maer als zyn-
de mede-Borgers der Heyligen,
medegesellen der Engelen, ende
Huysghenoten Godts, *Ephes. 2.*
vers. 19. Sult ghy my (segge ick)
Heere/ontfangen op desen voortref-
feltycken dach / ick die ydel ben van
Godvruchticheit / die sonder yver/
sonder liefde/end sonder goede wer-
cken ben? By deselve Wet Moysis,
Numer. 19. vers 11. was den ghe-
nen/die eenen doden angeraect had-
de / verboden te comen tot den Al-
taer / alwaer de offerhanden opge-
offert wierden/die maer voorbeelden
waren van de Offerhande/dewelcke
Jesus Christus Gode geoffert heeft
tot verghevinghe onser misdaden:
Heb. 9. 23. 26. 28. Ende soudeet my
onder den Euangelio/toegelate zijn
te fo-

te komen tot de Tafel / alwaer den
gecruyften Jesus Christus hem my
aenbietet / met alle syne Weldadene
Wyn / segge ick / die ick my sonder op-
houden bekommere met doodely-
cke wercken , Heb. 9. 14. in stede
van den levendigen Godt te die-
nen, ende de selfs doot ben in myne
sonden ende misdaden , Esa. 22.
geen oprechte behagen noch bewe-
ginge hebbende / so vele de Geestes-
lycke ende Hemelsche dinghen aen-
gaet.

Ach Heere / myn Gode / ick ben
van twee zynen gedrongen : want
indien dat ick my van dese Heilige
Tafel onthoude / so ben ick mijnen
Saligmafer ongehorsam / die my
ghebedt te verkondighen synen
Doodt tot dat hy komt : 1 Cor. 11.
vers 28. Ick vervreemde my van
den

18 Voorbereydinge tot
den oorsprong des levens / ick ver-
faecte de Zegelen des verbonts / en-
de de Panden uwer liefde. Ende in-
dien dat ick daer onwaerdelijck toe-
gae / *Luc. 22. 20. 1 Corinth. 11. 29,*
soo vreesse ick myne verdoemenisse
te eeten ende te drincken / end schri-
ckelycke ordeelen op my te halen.

Want indien 't vyer / dat van
Gode afquam / Nadab ende Abihu
verstiecke / om dat se met een vreeme
vier vor Gode gekomen waren / end
sal God, de een verterende vier is,
Heb. 12. 29. my niet verflinden / in-
dien ick tot hem gerake met het vyer
met twistinge / ende met die vlamme
van myne begeerlijckheden?

Indien de Bethlemyten met de
dooe ghestrafte wierden / om dieswil-
le dat se in de Arcke des Verbonts
ghesien hadden / en sal ick my die
eeuwighe

het H. Avontmael. 19

eenwighe Doodt ende vloect niet
schuldich maken/ dat so ick met bose
oogen ende besmette handen begin-
ne te aenschouwen/ende aen te rae-
cken Jesum Christum den Soone
des levendigen Gods / in den wel-
cken verborgen zyn alle de schat-
ten der wysheyt ende kennisse
Col. 2. 3.

Indien de gene die sonder Bruy-
lofs-fleet aen de Tafel der Conings-
lycke Maelynde gheseten was / ghe-
worpen wierdt inde uysterse dunster-
nisse/ alwaer weninge ende kner-
singhe der tanden is : *Matth. 22. 13.*
so vrese ick / indien ick tot dese maely-
nde des Coninghs der Coninghen
come / gheworpen te worden inde
eeuwighe pijn des Hellschen vyers:
Want ick en hebbe het Bruylofs-
fleet niet aen/ende en ben niet allee-
ne niet

20 Voorbereydinge tot
ne niet verciert met gherechticheyt
ende onnosselheyt: Maer/ dat erger
is/ ick slepe noch de ketenen der on-
gerechtigheit / ende de voddē des
ouden Menschen. Ick voere het
beest des Duyvels/ ende het teecken
der Helle.

O Heere, wilt gy acht nemen
op de ongherechtigheden, *Psal.*
30. 3. 4. Heere, wie sal kunnen
bestaen: maer by u is vergevinge,
op dat men u vrese. *Dan. 9. 9.* De
barmhertigheden ende vergeve-
nissen zijn des Heren onses Godts:
Want wy zyn wederspannigh ge-
weest; maer daer die Zonde over-
vloedigh is, *Rom. 5. 20.* daer is u-
we ghenade, o goede Godt, te
overvloedigher.

In mijn selve neder-gheslaghen
zijnde/ soo staē ick in u/ ende door u/
Klaeg.

het H. Avontmael. 21

Klaegh-Lied, *Jerem. 3. 18.* Ick
ben gheheel verflagen / als ick den-
cke aen de schriekelijckheyde mijner
Sonden: Maer 'ighene my vers-
troost / ~~HEERE~~ / is / dat uwe medea-
dogentheden niet ten eynde en zijnz
Psal. 77. 9. Ende dat Jesus Chri-
stus ghekomen is, *Matth. 9. 13.*
niet om de rechtverdighete te roe-
pen; maer de Sondaren tot beke-
ringhe. O Heere, uwe weldadig-
heyt reyct tot de Hemelen, ende
uwe getrouwicheyt tot die Wol-
cken, *Psal. 36. vers. 5.* Gheluyck gh-
my door uwe goetheyt / uwe wel-
daden gheeft: alsoo sulc ghy oock /
door uwe wysheyte / my lehren het
middel / om die ter salicheide te onts-
fangen.

Wel't is waer / dat ick van mijn
selven ledig ben van alle goet: maer
selve

22 .Voorbereydinge tot
selve/in den ingang van uwen Hui-
se is/ Heere/een Zee van Ryckdom-
men. Ick sal putten wyt uwe schat-
ten/ ende alsdan mijne offerhande
doende/soo sal ick met uwen David
segghen: Alle dingen komen van
u, ende van uwer handt bieden
wy u die aen, *1 Chron. 29. 14.*

Ick ben doot in mijne misdae-
den ende sonden, *Eph. 2. vers. 1.*
Maer Heere/ick en gheve den moet
daerom niet verlooren / want het
broot dat ghy bereydt hebt/ niet al-
leen om de levendighe te verster-
cken: Maer oock om de dooden op
te wecken/ is Jesus Christus, *Joh.*
6. 51. dewelcke is/ de opstandinge
ende het leven, *Joh. 11. 25.* Hy is/
die de dooden doet leven/en roept, de
dinghen, die niet en zijn, als of sy
waeren. *Rom. 4. 17.*

Nadab

Nadab ende Abihu offerden u
 een vreemt vyer/ ende verheughden
 haer inde vlamme: *Levit. 10. 1.*
 Maer ick, Heere, een schrick van
 mijne zonden, ende hebbe leedr-
 wesen in stof ende affchen, *Job.*
42. vers. 6. Ick wensche/ dat mijne
 oogen springaders der traenen wae-
 ren / om den gloet mijner Sonden
 uyt te wiffchen / ende ick koomte tot
 u/om te verdrincken in den vloedt u-
 wer barmhertigheden/ *Dan 9. 3.*

Die Bethlemyten en hadden
 gheen oorlof om in de Arcke te sien/
1 Sam. 6. Maer ick hebbe een uyt-
 druckelyck bevel te anschouwen Je-
 sum Christum, de welcke is het beel-
 des onfienlijcken Godts, *Col. 1. 15.*
 den glans syner Heerlyckheit, en-
 de het evenbeelt van den Persoon
 des Vaders, *Heb. 1. 3.* Ende ghy
 wilg

24 Voorbereydinge tot
wilt niet alleen dat ick / als in eenen
spiegel / syne heerlijkheit sal aen-
schouwen met onghedecten ansich-
te; maer oock dat ick hem sal anrae-
cken / dat ick hem sal omhelsen / ende
hem in myn herte herbergen.

Ick bekenne / dat ick jammerlijck,
ellendigh, arm, blind ende naeckt
ben: *Apoc. 3. 16.* Maer ick sal den
raet volgen die mijnen Salighma-
ker den Engel der Gemeente tot
Laodicea gaf. Ick sal van hem ka-
pen Goudt met den vyere be-
proeft, op dat ick rijk werde, ende
witte kleederen, op dat ick be-
kleedt zy, ende dat de schaemte
mijner naecktheit niet ghesien en
werde, ende salve mijne ooghen
met oghensalve, op dat ick moge
zien. *vers 17.* Wanneer ick al schon
de armste mensche ter Werelt ware /

soo

so kan ick dit nochtans kopen: want
de Geestelike goederen worden ge-
socht / sonder gelt, ende om niet,
Esa. 55. 1. O Heere Jesu / ghy die
my het meeste gheefte / en sult my het
minste niet wengheren. *Rom. 8. 32.*

De wyle ghy my genoodt hebt tot
uwe Maclijdt / dat ghy my u herte
gheopent / ende de verborghenthe-
den uwer liefde my te kennen gees-
ven hebt / so sult ghy oock een ver-
anderinge van kleedinghe gheven /
met ghaelt zijnde van uwen vyan-
den / ghelijc het ghene was 't welck
Samson den Philistijnen gaf / *Jud.*
14. v. 20. Maer ghenomen van u
selven / als 't ghene dat Jonathan
den David gaf / *1 Sam. 18. 4.* die
hy beminde / als sijne Ziele. Want
ghy zijt ock de Heere onse gerech-
tigheyt: *Jer. 23. 6.* en *33. 16.* En
de zijt

B

de zijt

26 Voorbereydinge tot
de zift ons van Gode gheworden,
wysheydt, rechtverdigheit, hey-
lighmakinghe ende verlossinghe,
1 Cor. 1. 30.

Het en gaet niet met dese Heiligh-
ghe Maeltijdt/ die onsen Saligh-
maecker bereydt/ als met die van Si-
mon den Pharizeus / alwaer dat
noch water was/ om syne voeten te
wasschen/ noch olye om syn hooft te
salven. *Luc. 7. 44.* Maer ghelijck
in't eerste Avontmael/ Jesus Chris-
tus de voeten syner Discipulē sels
wiesch/ ende drooghde die met den
linnen-doeck/ daermede hy omgor-
was: *Johann. 13. v. 5.* Also/ wan-
neer hy sijn Avontmael mitdeelt/ so
wascht hy ons de voeten / maectse
nat met sijn bloet / ende drooge die
met dien sijn blinckenden zijde Slu-
per/ welcke is de rechtveerdigh-
maeckin-

maeckinghe der Heyligen: *Apo-*
cal. 19. 8.

Ist saccke / dat David eertijds
den Mephiboleth barmherticheit
bewees ende hoewel hy mismaecte
was / ende met beyde voeten hinc-
te / hem nochtans aen sijne Laefel
dede eten / met des Conings Rinde-
ren / om Jonathan sijns ghetrouwen
Vriendts wille. *2 Sam. 9. 7.* Veel
meer / Heere / al hoewel dat mijne
Sonden my mismaecte hebben ges-
maecte / ende dat ick manck gae inde
wegen inder gheboden / hincfende
aen beyden sijden / als nu vervoert
zijnde / door verkeerde vrese / ende
dan door dwase hope / dertel in vor-
spoet / ende onverduydigh in tegen-
spoet: So sult ghy my niet te min
ontfangen aen uwe Laefel / ende
sult my te eten geven / met de Rins-

28 Voorbereydinge tot
deren des Conings der Coningen/
aengesien dat ick een Kindt ben van
den ghenen de ghy bemint / ende in
den welcken ghy van alle eeuwig-
heyt u wel-behagen hebt, *Matth.*
3. v. 17. Ick wiete wel dat ick mis-
maeckter ben dan Mephiboseth
was: Maer ghy zijt ock barmherti-
ger als David, ende ick ben naerder
vereenight met Jesu Christo als
Mephiboseth mee Jonathan was:
Wane ick ben sijn Broeder / sijn
Kindt/sijn Bruyt ende een Lidmaec
sijnes Lichaems / zijnde vleesch
van sijnen vleesche, en been van
sijne beenen: *Eph. 5. 30.*

Ick en sal niet vlieden / ghelijck
Adam dede/ alhoewel dat ick naecte
ben/ *Gen. 3. 8.* want Godt is niet
min machtigh als barmhertigh /
om myne naecktheit te bedecken mee
de wolle

de wolle van het onbevleete Lam
1 Pet. 1. v. 19. Van de gherechtig-
 heyt ende onnosselheyt mijnes Sa-
 lighmaeckers/sal hy my maken een
 kleet des heyls, ende eenen Rock
 der gerechticheyt: *Esa. 61. 10.*

Ick en sal den moet niet verloo-
 ren geven/al bevinde ick my besmet;
 want Gode is een Springh. ader
 des heyls. *Esa. 12. 3.* Ende wt de
 zyde Jesu Christi vliet bloet ende
 water: *Joh. 19. 24.* Die my vry ge-
 socht heeft/sal my reynigen: *1 Joh. 1. 7.*
 Noch om dieswille dat ick sie/
 dat ick arm ben; want Gode is die
 Heere des Aerdt-rijcks/*Psal. 24. 1.*
 ende het is aen den armsten deser
 Werelt/ dat hy syne Schat-kame-
 ren opent: *Jac. 2. 5.* Noch om dat
 ick my ghevoele krank te zijn: want
 Jesus Christus geneest alderhande
 B 5 siecken

30 Voorheredydinge tot
siekten ende qualen: *Esa. 53. vers.*
4. Ende syn dierbaer Bloet en is
niet alleenlyck eenen verquickdranck
den ghesonden / maer ock eenen ge-
nees-dranc der Krancken / *1 Per. 2.*
vers. 24.

Ja selfs / indien ick sonder krank-
heyt ware / soo soude het bloet my-
nes Saligh-mackers my onnodigh
zijn: Want die ghesont zyn, en
behoeven geen Medecijn mee-
ster, maer die kranck zijn: *Matth.*
9. 12.

Maer Heere / dewyle ghy my so
vriendelhycken onthaelt / en laet niet
toe / dat ick nevens uwe goetheden
ondanckbaer zy / ofte dat ick uwe
gonste in dertelheyt soude misbrun-
cken / *Jud. 1. 4.* Nademael ghy my
roept / niet als Moyses, midden yn
den brandenden Bosch / *Exod. 3. 2.*
maer

naer midden uyt die vlammen uwer liefde/ ende dat ghy niet alleene my toespreect van de verlossinge Israels: maer dat ghy oock wilt verzegelen in myn ghemoet myne eeuwighe verlossinge/ ende dat ghy ock wilt gheven de panden van u Erfdeel/ dat my bereyt is / al eer des Werelts gront gheleyt was : *Eph. 1. 13.* Geest my dan te konnen uytrecken die Schoenen myner Sonden/ doet my de ghenade/ te konnen afleggen myne Aertliche genegentheden / ende onredelycke begheerte/ *Col. 3. 5.*

Nuete uyt mijn herte/ den haet/ de afgunstighent/ de wraecke/ de gierighent/ de hovaerdye / ende de begheerte van ydele eere. Neeme daer uyt wegh de Wereltsche liefde / de liefde mynes selfs / de ydelheyt de-

B 4 seu

32 Voorbereydinge tot
ser ceuwe/ ende de vuyle lust-sieck-
te. Geest my dat ick myn ziele quet-
le van wegghen soo vele zonden die
ick begaen hebbe/ *Jac. 4. 9.*

Gheest my die heylighe droef-
heyt, die nae Godt is, die onbe-
rouwelycke beteringe ter salig-
heit werdt, *2 Cor. 7. 10.* Geest my
de naeghelen eenes ernstighen be-
rouws/ op dat ick alle myne begeer-
lykheden daer mede moge hechten
an het Cruyce mijnes saligmakers.
Dat de boetverdige smerte zy/ als de
speere / die 't lichaem end 't herte van
desen ouden mensche door-boore.

Ende nademael daer Oordeel
sonder barmhertigheyt sal zijn
teghen die ghene die geen barm-
hertigheit bewesen sullen hebben
Jacob. 2. 13. bekleedt my met die
hertgrondelicke barmhertigheit,
vrien-

vriendelyckheydt, sachtmoedig-
 heidt, en met eenen lancfmoedigen
 geest. Doet my aen met liefde, die
 den bandt der volkomenheyd is:
 Col. 3. 12. 13. 14. Ist datter eenig-
 ge zijn die my misdæen hebben / ge-
 lyck Jesus Christus my genadelyck
 alle mijne misdaden vergeven heft /
 dat ick oock soo van ghelijcke doe.
 Ende indien ick mynen naesten in
 eenigh dingh vertoorn hebbe / dat
 ick hem met woorden ende metter
 daet gewillighlyck vol-doe.

Och! mijn Gode / ick ghevoele
 my noch seer laen ende slaen te zijn /
 maer sent van de Hemelen eenen
 Engel / die met de gloeyende solen
 van uwen Altaer / mijn herte ende
 mijne lippen reynige / Esa. 6. 6. en-
 de in my ontfsteecte het vyer eenes
 waren yvers / ende een oprechte lief-

34 Voorbereydinge tot
de. Dat ick moghe het herte ghe-
reynight hebben van een quade
conscientie, ende het lichaem ge-
wasschen met reynen water: *Heb.*
10. 22. Dat ick myn handen in on-
schuld wassche, al eer dat ick gae/
om uwen Altaer te omringen: *Psal.*
26. 6. dat ick my spoede mijne Bruy-
lofts kleederen aen te trecken / die-
wyle de Maeltydt berent is. *Matth.*
24. 4.

O Heere / mijne ziele versmach-
tet / ende mynen Gheest beswijckte
in my / *Psal. 143. 4.* hoe ick meerder
drincke van de Wateren deses We-
relts / hoe mijnen dorst groter wort;
daer en is niet in dese Werelt dat
mijn herte kan vervullen / noch my-
ne lusten versadigen. Hoe ick meer
eere / rijckdommen ende vleeschely-
cke wellusten besitte / hoe myne ziele
ledigher

ledigher ende begherigher is. Maer
ghy Heere/ hebt een levende Water/
soo wie van het welcke drincke/ nima
mermeer en sal dorsten. *Joh. 4. 14.*

Ende ghy zijt het Broode des le-
vens/ van 't welcke / wie dat etet/
eeuwighlyck sal leven. *Joh. 6. 35.*

51. Gheeft my dan eenen honger
ende dorst nae de gerechticheidt,
op dat ick versadigt werde: *Mat.*

5. 6. Gheeft my van dat levende
Waeter / op dat my niet meer en
dorste. *Joh. 4. 15.*

Ick wiete wel dat den put diep is/
maer gheeft my / Heere / het vat/
om daer uyt te putten / ofte gheeft
my / dat ick daer in moghe baden/
ende my in uwe ghenade dompelen.
Dit Broode des levens is wel verre
van my / want het is in den Hemel/
ende ick ben op der Aerden : Maer/

B 6 Heere

36 Voorbereydinge tot
Heere/ ghy sult my geven de vlees-
gelen des Geloofs/ op dat ick met de
menichte der Goddelijcke Arenden/
mijnen vlucht moge nemen tot den
ghecruysten Jesum Christum/ *Mat.*
24. 28. om my met sijn Vlesch en-
de Bloedt te voeden: verwachtede
dat ick verandert werde in sijn Velt/
2 Pet. 1. 4. ende deelachtich gemaeckt
sijner Goddelijcker eygenschappen.
Amen.

Andere

Overdencingen op

den selven sin.

Die opperste Wijsheit heeft
haere Laefel toe-gherecht.
En heeft haere spijs be-
rende/ ende haeren Wijn toe-ghe-
maeckt. En nodight my te eten van
haer

haer Brot/ en te drinckē van haeren
toe-gemaecten Wijn. Mijn Ziels
is soo walghachtigh/ door de lusten
deses levens / dat se honger noch
dorst na gherechtigheit heeft. *Prov.*
9.2. Ende alwaer 't dat se daer hon-
geriger ende dorstigher na waere/
so is sy nochtans in een veel te slecht
ter stant/ om te verschynen aen dese
Conincklijke Maeltijd: sy is te bes-
met / om te ontfanghen soo eene
mytnemende spijsse / ende eenen soo
kostelijcken dranck.

Gheduyrende de onderhoudinge
der Wet Moyfis, en wierden de
Toonbrooden niet geleght dan op
suyverevaten. *Levit. 24. 6.* Ende
soude/onder de suyverheit des Eu-
angeliums / Jesus Christus / die
het Broode des Lebens is / konnen
ontfanghen werden/in een gemoet/
B7 besmet

38 Voorbereydinge tot
besmet met Sonden/ende dat over-
vloeyt van vuisle begeerlijcheden?
De insettingen onses Godts zijn
het Patroon van sijne Heylige wer-
ctingen. Hy verbiet ons 't Heyli-
ghe de honden te gheven, ofte de
Peerlen voor de Swijnen te wer-
pen, *Matth. 7. 6.* Ende soude hy
sijnen Soone gheven / dewelcke is
de Heylighe der Heylighen / ende
den uytghefosen ende kostelijcken
Steen / aen my ellendig sondacr/
de mijnen Godt so menighmael be-
looft hebbe/henlichlijck te leven/ en-
de alle reijse weder ghekeert ben tot
de vuyghheit mijner misdaden/ ge-
lijck den Hondt die weder keert
tot sijn uytspouel, ende als den
gewasschen Seughe, die weder-
om in den slijck wentelt, *2. Pet.*
2. vers. 22.

Onse

het H. Avontmael. 39

Onse Pascha, te weten, Christus, is voor ons opgeoffert geweest: *1 Cor. 5. 7.* Maer hoe sal ick dese Feeste houden? Want ick ben onbesheden van herten ende van ooren: *Aet. 7. 51.* Ick en hebbe den gordel van matigheit ende kuyshheit niet. Ick en hebbe den Staf des geloofs niet / de door de Liefde krachtich is: *Galat. 5. 6.* Noch de voeten beschoeyt met de veerdicheijde van het Euangelium des vredes *Ephes. 6. 15.* Ick en smaecte de bitterheijde mijner sonden niet soo hee behoort. Ick en hebbe dat ongesuyrde Broot van oprechtheit ende waerdicheit niet: *1 Corinth. 5. 8.* Ick ben gheheel opgeblasen van hovaerdye / ende vervult met den ouden suyrdeestem van boosheit ende listicheit,

Den

Den Hoofstman over hondert/
 de een so levendig gelove hadde/dat
 Jesus Christus mit sinen heyligen
 mont betuyghde sulck een gelove
 in Israell niet gevonden te hebben,
 Matth. 8. 8. sende tot desen Salich-
 maker: Ick en ben niet weerdich
 dat ghy onder myn dack komt.
 Ende ick/Heere/ die met wantrou-
 we ende onghelove vervult ben/ sal
 ick my weerdich achten/dat ghy in
 mijn herte comt?

De arme Cananeesche Vrouwe
 en begheerde maer op te rapen de
 kruymelkens die onder haer Mees-
 ters Tafel vielen/Matth 15. v. 27.
 ende ick/Heere/ sal ick de stouticheit
 nemen om aen uwe Tafel te sitten/
 ende het Broodt uwer Kinderen te
 eten?

Och Heere/ ick vrese/ indien dat
 ick

ick onweerdighlyck van dit Broode
 ete/ ende van desen Drinck-beecker
 drincke / dat ick schuldich sal zijn aen
 u Lichaem, ende Bloedt/ 1 Cor. 11.
 27 Ende ontheyligende de zegelen
 des genaden verbondts / het waer-
 teecken mijner verlossinge / vrese
 ick met strengigheit te sullen gestrafe
 worden / als of ick mijnen Saligh-
 maecker onder de voeten ghetreden
 hadde / ende den Heere der Heerli-
 cheyt in 't aensichte gesmaect.

Want indien Huza metter dode
 is ghestrafe gheweest / om dat hy
 sijne handt onbedachtelyck nae de
 Arcke des Verbonts wt-ghestreckt
 hadde; wat straffe behoore ick te ver-
 wachten / die lichtveerdich come tot
 Jesum Christum / in wien alle vol-
 heyd der Godheit lichamelickycken
 woont? Col. 2. v. 9.

Sal

42 Voorbereydinge tot

Sal ick dan doen gelijck die ghes-
ne deden dewelcke ghenodight zijn-
de tot de Coninghlycke Maeltijdt/
daer wengerden te gaen? *Matth. 22.*
5. Sal ick mijn uytvlucht nemen op
de bekommelingen de mijn verstant
belenmeren / op de vleesch-lust-sieck-
ten / de mijnen moed verflappen /
op de gebreken / die mijne ziele ver-
derven? Sal ick die Bruyt navol-
gen / die in stede van haeren Bruy-
degom de deure te openen / dewelcke
quam / om haer tot sijne maeltijde
te gheleiden / seyde: ick hebbe my-
nen Rock uyt ghetrocken; hoe
sal ick hem weder aentrecken; ick
hebbe mijne voeten gewasschen,
hoe sal ic de wederom vuyl mae-
ken? *Cant. 5. 3.* Maer ick vrese / dat
den Coningh / vertoornt zijnde / my
onwaerdigh verclaren sal / om van
sijne

het H. Avontmael. — 43

siyne Maectijdt te smaecten / en̄ dat
hy mochte iweren in synen toor-
ne, dat ick nimmermeer in syn
ruste sal comen: *Psal. 95. 11.* Ick
vrese indien dat ick mijnen Heere af-
sae/terwylen dat hy nae by is/ende
hy my soo minnelijcken noodight/
dat ick ghestrafe sal worden als de
Bruyt/ende dat mijn welbeminde/
van mijn ziele wech gaen sal; *Cant.*
3. 1. 2. als ick hem sal soecken / dat
ick hem niet vindē en sal: als ick hem
sal roepē/ dat hy my niet en sal ant-
worden. Och mijn Godt/ trect my
dan wt dese angstē/ ende volbrengt
uwe kracht in myne swackheyt:
2 Cor. 12. 9. En laet niet toe/ dat
ick uyt ondancbaerheit my soude
vervreenden van eene Tafel / als
waer ghy soo groote lieffelijckheden
bereydt.

Ende

44 Voorbereydinge tot

Ende op dat ick weerdichlyck daer
toe moghe komen / so gheeft my die
vorbereydselen die my ontbrecken.
Ick en ben niet gereinighe na de
suyveringe des heylighdoms / maer
op dat ick het wahre Pascha mach
houden / soo wilt doch , o Heere,
ghy die goedigh zyt , my ghenadigh
zijn, want ick foecke u van
gantscher herten: *1 Chron, 30. 18.*
19. 20.

Ick ben met de dwase Maeghden
in slaep gevallen. *Matth. 25. 1.*
&c. Ick en vinde geen Olye in mijn
lampe / om den Brudegom te ge-
moet te gaen / nochtans en sal ick
daerom den moet niet verlooren ge-
ven. Ick en sal niet gaen tot den
verkoopers / mijnen toevlucht en sal
ick niet nemen tot de verdiensten der
Heylighen / noch tot het Bloet der
Marie

Martelaren. Maer sal my keren tot
 den ghenen diese uyt loutere gena-
 de schencke. Tot u Heere Jesu / die
 den waren Aaron zijt / wiens koste-
 lijcke Dye neder-vloyt / niet alleens-
 lijck tot den Baere ; *Psalm 133. 2.*
 Maer oec tot den ondersten boord
 des kledts. De volheit uwer gena-
 de sal af-vlieten tot my / die de ges-
 ringhste uwer Schepselen ben. Gy
 sult mijn herte vervullen met de Sa-
 lye des Gheloofs / der Liefde / ende
 der Hope. Ende mijne Lampe ont-
 steken zijnde aende stralen van de
 sonne der gerechtigheit / en sal nimmermeer weder uyt-gheblusschet
 worden.

Als eenen grooten Coningh wil
 herberghen in een slecht Huys / so
 sende hy sijne Boden voor uyt / en-
 de die Kameren worden met des
 Princen

46 Voorbereydinge tot
Princen Nuystraet verciert. Daer
en is geen geringer Nuyt dan mijn
ne Siele: want sy is geheel ontbloet
van gherechticheit ende heyligheit:
Maer dewyle sy ingheschreven is/
om te zijn de Nuytlinge des Co-
ninghs der Coninghen / so sult gy/
Heere daer senden uwe Coninghly-
cke toerustinghe. Dwen Gheest sal
dese Kaemer komen verciere / in de
welcke gy het Avontmael met uwe
Discipulen wilt houden.

Ghy sult / Heere, my bekeeren,
ende dan sal ick bekeert zijn, Jer.
31. 18. want ghy zijt de Heere
mijnen Godt. Psal. 51. 19. Ver-
breect mijn geest ende mijn her-
te / op dat sy u eene behaghelijcke
Offerhande zy / ende dat ick de drun-
pende vochticheit uwer genade ont-
fange. Ick ben door-baeten in mijn
pynlicheit /

uylicheit / ende verhart in mijne
ongherechtigheit? Ende gelyck Mo-
sis slaende eertijds den Royssteen
met sijnen staf / daer springende wa-
ter dede uytvolen: *Num. 20. 11.*
Alsoo / indien dat ghy my aenraecte
met uwen Geest / ende met den staf
uwes Woordts / soo sult ghy my
doen smelten in tranen des berouws /
ende alsdan / Heere / sal ick met mijn-
ne tranen het huys reinigen / daer
ghy in komen wilt / want ach! ar-
men't is gheheel met Sonden bes-
met.

In de Maeltijde / Heere / alwaer
ghy mede aen-zat / in 't Huys des
Pharizeen / *Luc. 7. 38.* betoonde gy
eene groote liefde / verghevende de
arme Sondaresse / die uwe heylige
voeten met hare tranen nat maecte
/ ende die met haren hayre drogh-
de. Maer

78 Voorbereydinge tot
He. Maer de Maeltijde de gy in uwe
Kercke hout/ is oorsake om eene gro-
te liefde te bewijzen / ende noch aen-
genamer te maken : want daer zijn
meer sonden te vergeven / ende dar
zijn minder tranen. We mijn ooghe
en vloeyen geen tranen ghenoech /
om uwe voeten te wasschen ; maer
ghy / Heere / hebt bloets ghenoech /
om alle des Werelts Sonden af te
wasschen / 1 Joh. 1. 7. ende uwe lief-
de is het eyghentlycken / die vele
zonden bedeckt: Joh. 1. v. 29. 1.
Pet. 4. 8.

God! en treet in geen rekenin-
ge / ende en gaet niet int gherich-
te met uwen Knechte: want voor
u en sal geen levendigh Mensch
gherechtveerdicht worden, *Psal.*
143. 2. Indien ick met u wil twi-
felen, soo en soude ick u op duy-
sent

het H. Avontmael. 49

sent niet een konnen antwoorden,
Job 9. 3.

Heere ghy hadt my rijkelheken
begaest/ghy hadt my gegheven het
lieffelycke van u Erf-deel: *Psal.*
16. 6. Ghy hebt my geschapen na
uwen evenbeelde / weder-ghelochte
door het bloet uwes Soons/*Gen. 1.*
27. ende door uwen Geest geleert de
kuisheit de in 'rbinnenste des her-
ten is: *1 Pet. 1. 19. Psal. 51. 8.* En-
de als ick den loop mijns levens o-
verdient/soo bevind ick dat ghy alle
mijn jaren met weldaedicheit ge-
kroont hebt: *Psal. 65. 12.*

Ghy hebt my duysentmael meer
goets ghedaen/als ick soude hebben
konnen begeeren ofte dencken. Alle
de wonderlijcke genaden end beson-
dere gunsten behoorden mijn herte
met liefde te ontficken end my bran-
dende

E

dende

70 Voorbereydinge tot
vende te maken tot den yver van u-
wen huysse: *Psal. 6. 10.* Maer ick
hebbe het Talent-pont dat ghy my
gegeven hebt niet alleenlyck begra-
ven/ *Matth. 25.* maer hebbe oock u-
we goederen onnuttelyck verdaen/
door een verquistinge/sonder exem-
pel/ alle uwe gunsten hebbe ick mis-
bruyckt/ het liecht uwer kennisse en
heeft maer ghedient/dan om my ine-
quaede dies te klaer-siender te mae-
cken: Dartel hebbe ick gheweest in
voorspoet/ende ongheduldygh in te-
genspoet. Daer en is geene bofshheit
daer ick niet bequaem toe en ben/
daer en is gheene sonde daer ick niet
schuldigh an en ben.

Met mijne Worden hebbe ick u
beleden: Maer met mijne Wercken
hebbe ick u verlochent. Ick kome
tot u met de lippen, *Esa. 29. 13.*
maer

het H. Avontmael. 51

maer mijn herte is der Wereldt ingewortelt. Alst dat ick die valsche Goden niet aenbidde/ende voor die Afgoden niet neder en kniele/so sette ick nochtans mijn herte op de wereltsche eere/op de rijkdommen/ende de plafsieren deses Werelts / als of die mijn opperste goet waren. Mijn hovaerdye / mijne giericheit / ende mijne dwase begeerlychheit zijn de Afgoden der jeloursheit / door dewelcke ick u tot jeloursheit verwecke hebbe. Col. 3. 5.

Ick sprecke sonder eerbiedigheit van uwe hooghe Maestheit / ende van uwe werken. Ende indien ick uwen Naem niet en lastere/ so spreke ick nochtans qualijck van mijnen even-Naesten / die ghy nae uwen even-beelde ghemaect hebt. Ende al ist dat ick een deel van mijn leven

E 2

den

52 Voorbereydinge tot
den dienst der Schepselen niet op en
offere/door eenen Kerckroof/die niet
en kan ontschuldighet werden/ soo
enghene ick nochtans het vleesch en-
de der Werlt toe het meeste deel mij-
ner daghen/die gy tot uwen dienste
geschickt hebt.

Ick hebbe de ghene die over my
ghestelt zijn die ghehoorsaemheide
ende liefde niet bewesen / *Tit. 3. 1.*
tot diewelcke gy ons verplicht hebt.
1 Tim. 5. 8. Ende ick en hebbe gee-
ne sorghe gehad/ om die ghene in-
de Godvruchtigheit te onderwysen/
die ghy onder mijn opsicht ghestelt
hadt. Al en zijn mijne handen niet
besmet met onschuldigh bloet/ mijn
herte is gheweest vol haet/ nijt ende
wraeckgierigheit. Ick ben vaerdigh
gheweest tot toorn/ ende traegh om
te verghen. Soo ick mijn lichaem
niet

niet besmet en hebbe door Hoererye /
 ick hebbe mijne ghedachten beveelt
 met vuyle lusten. Mijne ooghen en
 zijn niet vry geweest van onkusche
 aenschouwen / en mijne ooren heb-
 ben in vuyle worden geneughste ge-
 nomen / of wel / ick hebbe door mijs-
 ne ydelheden ende wereltsche pron-
 ckerie / eenen gloet van onreynne be-
 gheerlychheden in 't herte van ande-
 ren ontstecken. Hebbe ick andere
 lieden haer goedt niet ontrocken / ick
 besitte het uwe onrechtweerdighlick /
 door bystant de bedruecte niet te hul-
 pe komende. *Esa. 5. 8.* Ick hebbe mijs-
 ne Broeders behoefstigh ghesien /
 ende hebbe mijn herte vor haer toe-
 ghesloten. *1 Joh. 3. 17.* Indien ick
 geen vals verwijs teghens mijnen
 even-naesten ophebe / so ben ick doch
 sonder liefde om sijne fauten te be-

54 Voorbereydinge tot
decken/ ende mijne arghlistige ton-
ghe neemt geneughte om te sprees-
cken van ander Liedten ghebreecken
1 Pet. 4 8. Ick ben nydigh over
't goet/ ende begheerigh om 't ghe-
ne dat uwe wyse vorsienigheit an-
deren mede ghedeelt heeft. Ick ben
vol van dwase gedachten ende onre-
delycke begeerlychheden.

Boven mijne misdaden vrywil-
lighck / ende met eene opghesette
boosheit ghedaen/ Heere/ hoe vee-
le Sonden heb ick bedreven/ die my
onbekent zijn? Mijne ongherech-
tigheden hebben my aenghegre-
pen, ende ick en hebbe die niet
konnengewaer worden; sy gaen
de hayremijnes hoofts te boven,
ende 'therte is my besweken: *Psal.*
19. 13. Psal. 40. 13 Mijn Godt,
ick schame my, ende ontsie my
mijne

het H. Avontmael. 55

mijne ooghen op te heffen tot u,
o mijn Godt: want mijne ongherechtigheden zijn vermenighvuldicht tot boven 'thoof, ende mijne schuld is opgewaffen tot den Hemel: *Efr. 9. 6.* Mijn Vader, ick hebbe gefondicht regens den Hemel ende voor u, ende en ben niet waerdigh u Kindt ghenaeamt te werden: *Luc. 15. 18. 19.* Tegen u hebbe ick ghesondicht, tegen u eygentlyck, ende hebbe gedaen dat mishagelyc is vor uwen ogen, ô Godt, ontfermt u mijner, na uwe genade, wifcht mijne misdaden uyt na de grootheid uwer ontfermhertigheden, ontsondige my, wascht my meer ende meer van mijne ongherechtigheit, ende reynight my van mijne sonden. Want ick bekenne mijne misdaet,

C 4 ende

56 Voorbereydinge tot
ende mijne sonde is altijd voor
my. Verbergt uwe angesicht van
mijne zonden, ende doet alle mij-
ne ongherechtigheden uyt: *Psal.*
51. 6. vers. 2. v. 9. v. 5. v. 11. *De*
pent my die Nieren uwer barmher-
tigheden / gheeft my het beeste klee-
uyt uwe kiste / dect mijn naectheit
met de gherechtigheit ende onnosse-
heid mijnes Salighmakers Jesu
Christi / op dat ick moghe gaen toe
de Maeltijde des Lams / dat voor de
grontvestinge des Werlts geslachte-
ter is, ende dat ick u groot maecte in
de vergaderinge der Heylighen.
Gheeft my een ghelove / kostelycker
als Gout / op dat ick dat Manna,
dat van den Hemel valt / daer me-
de moghe op-raepen. *Apoc. 13. 8.*
O mijn Gode! ick ghevoele dat
ghy my verheught ende vertroost/
ghy

ende

40

ghy versterckt my / ende gheeft my
moet / om tot uwe maeltijdt te gaen.
Want het is eene Maeltijt uyt lief-
de / tot dewelcke ghy niet de rijke en
noodigh / maer de arme / de gebree-
ckelycke / kreupelen ende blinden / die
niet en hebben om u te verghelden.

LUC. 14. 21.

Op der Aerden zijnde / hebt ghy
de Sondaers tot u gheroepen / ende
met haer gegheten / vermeerderende
uwe Heerlyckheidt / en hebt ghy u-
we Liefde ende minne niet vermin-
dert.

Ende ghy nodicht ons / Heere /
tot uwe Maeltijdt / niet alleenlyck
franc / blind / ende naect zijnde ; maer
ghy doet ons oock daer comen / om
ons te genesen / te verlichten / ende
te bekleeden. De wateren uwer ge-
nade en dienen niet alleenlyck om

E 5 den

58 Voorbereydinge tot
den dorst der dorstigen te verdryven;
maer oock om alderley siectien ende
qualen te genesen: gelyck het Badt
van Bethesda. *Joh. 5. 2. 3. 4.* Den
Engel des grooten raets is neder ge-
daelt op der Aerden / ende heeft dit
Badt tot allen tyden heylsaem ge-
maect / het bloet des Soons Gods
is altydts vol levende kracht. Ick en
sal niet seggen met den armē Siche-
siecken / ick en hebbe niemant die my
int Badt drage; want ghy / Heere /
zyt de ghene die onse smerte op u
neemt, ende de onse kranckheden
draeght: *Esa. 53. 4.*

Ghy zyt selve het Badt / mijne
ogen sal ick gaen wasschen in dat
Badtwater Siloe, dewijle ghy het
beveelt / ende alsdan sal ick waerly-
cken konnen seggen: Ick was blind
geboren / ende nu sie ick: *Joh. 9. 6.* *See*
dat

het H. Avontmael. 59

dat ick de vruchten van den Boom
des levens plucken sal / soo sal ick
my met sijne bladeren bedecken :
want sy zijn tot de ghesontheyde
der Heydenen: *Apoc. 22.2.*

Heere Jesu / die my met eene eeu-
wige liefde bemint hebt / die ghy my
zijt komen besoecken in mijn stin-
ckende graf / *Jer. 31. 3.* ende die my
levendig gemaecte hebt doe ick doot
was in myne sonden ende misdad-
den / geest my / geest my dat ick / ge-
lyck de verresene Lazarus aen uwe
Tafel mach ontfanghen werden.
Col. 2. 13.

Ende nademael dat ghy't reche
der bloet-verwantschap over my
hebt / my naerder bestaende dan
Boas wel Ruth, de Moabitische
Vrouwe dede / mijn **HEERE** / dat
ick ghenade voor uwen ooghen vons

E 6

de.

60 Voorbereydinge tot
de. Spreect tot u arm schepfel/ na
sijn herte/ ende vertroost het/ sprece
over my den slip van u flect/ ende
laet my toe met uwen Dienaers te
eeten/ ende uyt uwe vaten te drin-
cken/ dat ick op u velte de Koorn-an-
ren rape/ ende 't zaet des eeuwigen
leevens in mijn herte mede draghe/
verwachtende dat ick den gheheelen
Dagst mede gheniete / ende dat
selfs het velte my ten erfdeele ghe-
gheven werde / als ghy hier boven
vol-trecken sult het Nouwelyck/ van
'twelcke ghy noch op desen dagh
wilt bevestigen de beloften in de re-
ghenwoordicheit van uwen volcke.
Och NEEDE / hoe ghelucksalich
zijn de ghene die gheroepen zijn
tot die Bruylooft Maeltijdt des
Lams.

A M E N.

Gebedt

GEBEDT

Ende

Overdenckingen / voor
den sulcken dietot de Tafel
des HEEREN gaen wil.

O Mijn Gode / ende mijn
Vader / ick bekenne my on-
waerdigh uwer geringhste
ghenade. Maer door u bevel haect
ghy my aen / ende door de vriende-
lyckheit uwer heylige belooften an-
ghelockt zijnde / so neme ick de vry-
moedighent om tot uwe heylighe
Tafel te komen / alwaer ghy uwe
grootste rijkdommen voort-doet.
En laet niet toe (mijn Gode) dat
het tot mijner verdoemenisse zy.

Verdrijsft uyt mijne sinnen alle
die Aerdsche ende Vleeschlycke ge-
dachten / die mijne aendacht versto-

E 7

ren /

62 Voorbereydinge tot
ten / raectet alle mijne sinnen aen/
met eene Godt-vresende op-mer-
ckinge. Gheeft my sulcke eene oot-
moedigheit ende bekeeringe / sulcke
eene vrese ende eerbiedigheit / als tot
eene soo hoge verborghentheit ver-
eyscht wort.

Ick en kome niet / H^Eere / steu-
nende op mijne gerechticheit / noch
opgeblasen door eene laet-duncken-
heit mijner verdiensten : Maer ick
kome als eene arme doots-weerdi-
ghe tot den Godt der ontferminge/
als een ellendich sondaer tot den
Salichmaker der Gemeynthe / als
besmet met ghebreecken / tot de Fon-
teyne der gherechticheit. Ick kome
als eenen Bedelaer tot den H^Eere
des Verrijcx / als blind tot het licht
der Werelt / *Johan. 8. 12* als naect
tot den Vader der barmherticheden/
als

het H. Avontmael. 63

als honger ende dorst hebbende na
gerechtigheit/ tot hem/ die het broot
des levens is/ *2 Cor. 1. 5. Job. 6. 35.*
ende den oorsprong van een leven=
dich water/ springhende ten eeuwi=
gen leven. *Job. 4. 14.*

Ghy Heere / die het berou Da=
vids, het smeken Manassis, de tra=
nen van de arme Sondaressse / het
ghelove des Moordenaers / het bit=
ter wenen des Heiligen Petri, ende
het ghebede des Tollenaers / u hebt
wel ghevallen laten / neemt mijne
verootmoediginge oock aen. Ick en
ben niet waardigh de ooghen op te
slaen na den Hemel: Zijt my arme
Sondaer ghenadigh, *Luc. 18. 13.*
Schrijft my in het boec uwer gena=
de/ versegelt mijne verlossinge / en=
de suypert my van alle mijne bes=
mettinghe. *Eph. 1. 13.* Komt my
ellendis

64 Voorbereydinge tot
ellendighe mensch te hulpe / verlicke
myne dunsternisse / bedeckt mijne
naecktheit / ende en send my niet le-
digh wegh / ofe anders soo moet ick
op den wegh versmachten. Maer
versadicht my meer ende meer
met de rijcke goederē uwes huys,
ende drenckt my an den stroom
uwer wellusten: *Psal. 36. 8.*

Ende nademael Jesus Christus
is de saligheit ende de verlossinghe /
het cieraet ende den schat / het Licht
ende het leven / de spijsse ende den
dranck der werckforenen / soo doet
my de ghenade / dat ick magh ont-
fanghen desen Koning, der Konin-
ghen / desen oorsprongh des levens
ende der ghelucksalicheit / op dat hy
wonende in mijn herte / hy daer in
moghe planten de vruchte van de
salighe onsterffelyckheit / die weder-
oprech-

oprechinghe uwes Coninghrijck/
ende den voorsmaeck uwer Heer-
lyckheide.

O Heere Jesu / de ghy u sel-
ven hebt over-gezheven ter doode/
tot mijner verlossinge / gheeft u sel-
ven nu aen mijne Ziele tot een spij-
se ende voedsel ten eeuwigen leven.
Heere Jesu / die ghy de hooghste
Heemelen besit / komt uwe woon-
plaese nemen in dese mijne arme
ziele / dewelcke hier suchtet op het leg-
se des Aerdbodems.

Mijne sonden ende onghelovig-
heit sluyten u wel de deure : Maer
Heere / laet heden noch van u ghe-
seght worden / dat ghy in- komt, de
deuren gesloten zijnde : *Joh. 20.*
19. neemt door uwe oneyndelycke
fracht de Scheydmoyre wech die
tusschen u en my is, *Esaï. 59. 2.* O-
pēnt

66 Voorbereydinge tot
pent door uwen Geest de deure van
mijne ziele / vernieut ende versacht
mijn harte herte / op dat de vocht-
tigheid van uwe ghenade van alle
syden moge indringen.

O Heere / ick ghevoele dat ghy
my naerdert door uwe barmhertig-
heide / dat mijn ziele van blijeschap
opspringt / dat mijn ingewant be-
weeght wort / *Joh. 8. 56.* dat mijn
herte in my brant / dat ick u ontfan-
ge met reyne lippen / ende met een
boetveerdige ziele / ende dat ghy
wonende door 't ghelove in mijn
herte, *Ephes. 3. 17. Psalm. 34. 9.*
my doet smaecten de vriendeluyckheit
uwes Geestes / de my versterckt / my
vertroostet / ende my met uwe Lief-
de ontfsteect / verwachtende dat ghy
uwe salighe Engelen van den He-
mel sult af-senden / *Luc. 16. 22.*

om

om my op haere vleughelen te dra-
ghen in u Heyligh Paradys / 1 Cor.
13. 12. daer ick u van aengesich-
te tot aenghesichte sien sal, ende
van uwen beelde sal versadighet
worden: Psal. 17. 15. Amen.

Andere Overdencken-

ghen op den selven sin.

HERRE / mijn GODE / al-
hoewel dat ick een arm en-
de ellendig Sondaer ben /
soo come ick nochtans tot uwe hoge
Maeltijde / om dat het een Maels-
tijde der Liefde is / tot dewelcke ghy
noodight de arme / onmachtighe /
kreupele ende blinden / die niet en
hebben om u te verghelden. Ick sal
die vrymoedigheit nemen / om my
met het Broot der Engelen te voe-
den /

68 Voorbereydinge tot
den/door dien dat ghy het den boec-
veerdighen Sondaer tot een Epy-
se gheordineert hebt: Ick sal mine
hande tot den Heylighen Drinck-
beecker uyt-steecken/ want het is ee-
nen genees-dranc / bereyt voor die
geestelycke franckheden.

Maer dewyle ick kome/om uwen
Altaer (oHeere) te omringen/geeft
dat ick myne handen in onschult
wassche, *Psal 26. 6.* dewyle ghy
my vry ghechocht hebt/ ende dat ghy
my met uwe Nuytsghenooten aen
uwe Laefel wilt doen sitten. Laet
my dan met den wittē roef des Hey-
ligdoms/ ende met de kleederen des
Lichts bekleede zijn. *Apocal. 3.*
vers. 18.

Ende nademael / dat alle myne
gherechtigheden zyn als een be-
smet kleet, *E sai. 64. 6.* herkleet my
mijn

mijn Gode / met de gherechtigheide
 mijnes Saligh-maeckers / ende met
 het welriekende flect mijnes oud-
 sten Broeders / op dat ick uwe beste
 segeninghe moghe verkrygen. *Gen.*
 27. Ende in stede van u jet aen te
 bieden / laet my van uwe handt ont-
 fanghen de Spysse die de ziele wel
 smaect.

Heere Jesu / die ghy mijne La-
 sel oprecht in 't midden mijner
 Vyanden, ende die mijnen Bee-
 cker inschenckt, *Psal.* 23. 5. van
 uwen alderlieffsten dranc; dewyle
 ghy selve uwe ghenoden wilt was-
 schen ende salven / stort op my (bid-
 de ick u) uwe alderwelriekste Olye /
 en walcht my niet alleen de voe-
 ten, maer oock de handen ende
 het hoofd, op dat ick deel met u
 mach hebben: *Joh.* 13. 8. 9.

Das

Dat ick niet alleen deelachtigh
 ben aen die Seghelen uwes Ver-
 bondes / ende aen de panden uwer
 Liefde; maer dat ick selfs u met alle
 uwe weldaden ontfange / terwyle
 dat mijne hande bestiere zijnde door
 de oghen des Lichaems / sal ontfan-
 ghen het Brode ende den Wijn/
 uyt-ghereyckte door uwen Dienaer/
 Dat mijn ziele opghetogen door den
 gelove / u lichaem ontfange / *1 Cor.*
11. 24. het welcke vor my gebroeken/
 ende u dierbaer bloede / dat aen het
 Cruyce uyt-ghestore is gheweest / tot
 verghevinge mijner sonden: *Matth.*
26. v. 28.

Ende in plaetse dat eertijds de
 Prophete Elias hem uyt-streckte op
 eenen doden / om hem te wecken / *2*
Reg. 4. dat ick tot deser stont Jesum
 Christum gecruyst ende gestorven/
 omhelsse

omhelse/ om van hem de saligheide
 ende het eeuwighe leven te ontfan-
 gen. Dat ick niet allenlyck/ als Tho-
 mas, mijne hande in sijne zyde ste-
 ke: *Johan. 20.* Maer dat oock mijn
 herte daer in-dringe: dat ick niet al-
 leenlyck andachtelyck overdencke de
 wonden van sijne handen ende voe-
 ten; maer dat ick ock drinke / door
 den mont des gheloofs/ 't bloet dat
 daer uyt-vloent.

O mijnen waeren ende eeuwi-
 ghen Saligh-maecker / nademael
 dat ick den boorde van u kleedt aen-
 raecke/ *Matth 9. 21.* vereenigt zyn-
 de/ door den gelove / ende door den
 bant van uwen Gheeste / met uwe
 Menschlycke natuyre / bevestighe
 ock in my de groote ende kostelycke
 belofte / door diewelcke gy my uwer
 Goddelycker natuyre deelachtigh
 maect,

72 Voorbereydinge toe
maectt. 2 Pet. 1. 4 ja / dat ick wer-
de been van uwen beenen / vleesch
van uwen vleesche / ende eenen sel-
ven Gheest met u / Ephes. 5. 30. dat
ick dese Hemelsche fracht / van u uyt-
gaende / ghevoele / 1 Cor. 6. 17. om
my te verlossen van den vloet my-
ner Sonden / ende op te houden den
loop myner verdorventheit / Marc.
5. vers. 27.

Ende alsdan (o Heere) sal ick
my komen voor u neder werpen /
ende bekennen in de vergaderinge
uwer Heyligen / dat ghy het alleene
zijt / die my genesen hebt / ende dat-
ter in geenen anderen Saligheide
enis : Act. 4. 12. Ende ick en sal u
niet alleentijck loven / gheduyrende
mijn leven op der aerden ; maer oec
als gy my uyt dit dal der tranen sulc
getrocken hebben / dan sal ick eenen
fop

fop vol reuck-werck nemen/ende sal
u eeuwighlycken grot maken/ *Apoc.*
5. 8. in het eeuwighen Jerufalem/
mee de duysenden uwer Engelen/
inde vergaderinghe ende Gemeyn-
te der eerst-geborenen/ welckers na-
men in den Hemel geschreven zijn/
Heb. 12. 23. Amen.

Danck-segginghe

Nae dat men tot de Za-
fel des **HEEREN** ghewest is.

L Ooest den Heere, mijn zie-
le, ende alles wat in my is
synen heylighen Naeme.
Looft den Heere, myn Ziele, en-
de en vergeet niet eene syner
weldaden. *Psal. 103. 1. 2.* Boven
al/gedencke/o mijn Siele/ewigh-
lyck te verbrennen die ghenade die

D **G**ode

74 Voorbereydinge tot
GODE u desen dagh ghedaen
heeft.

Te voren was ick een mortkuyl/
een woninghe der boose Gheesten/
een goote van vuyle begeerlyckhe-
den / ende siet / nu ben ick de Hups-
Heere van de Godtheit / het Pal-
leys des levendige Godts / de Bruyt
van den eenigh-ghebooren Soone
Godts / den Tempel des Heyligen
Geestes / heden is de saligheit tot
my ingecomen: *Luc. 19. 9.* Ende
ick moet seeckerlijck ghelooven / dat
ick een waerachtich Kint Abra-
hams ben.

Alle de Persoonen van de aller-
heylighste ende allerherlyckste Drie-
vuldigheide / verseeckeren mijne sa-
lighede. Ick en kan niet twiffelen
aen de barmherticheit des Vaders;
want hy en heeft voor my lijnen
eygenen

eygenen Sone niet gespaert: *Rom.*

8. vers. 3 2.

Hy heeft hem overghegeven tot
de schandelycke doot des Cruyces/
om my van mijne sonden vry te ko-
pen. Ende nu geeft hy my dien tot
een spyse ende voedsel des eeuwigen
levens. De Soone verbindt my met
hem / door de aldervasten ende on-
gheueynsden bande der liefde / die
onder de Menschen is. Hy maecte
my been van sijne beenen, ende
vleesch van sijnen vleesche, *Eph.*
5. 30. 1. *Cor.* 6. 17. ende een selve
Geest met hem. Ende door desen
middel maecte hy my deelachtich
sijne verdiensten / ende alle sijne wel-
daeden. Den Heyligen Gheest ver-
troost ende verheught my / ghetuy-
gende tot mijnen Geest, dat ic een
Kindt Gods ben, een arfgenaem

D 2

Gods

76 Voorbereydinge tot
Godts, ende mede-arfghenaem
Jesu Christi : *Rom. 8. 16. 17.* My
versegelt my tot den dagh der
Heerlycke verlossinghe : *Ephes.*

4. vers. 30.

Der Coningh Beltsazer, ghe-
durende sijne Heerlycke Maeltide/
sach eene hant / dewelcke syn vonis-
se schreef; maer ick / gedurende de
over-Heerlycke Maeltijdt mijnes
Salighmakers / hebbe gevoelt den
vinger Gods / schryvende in mijn
herte mijne eeuwige vry-spreccin-
ghe / ende my verseeckerende / dat
Godt met my in't Gerichse niet en
sal treden / *Psal. 143. 2.* ende dat
hy my inde Hemelen een onver-
derfelyck Erf-deel / dat niet besmet
en kan werden / noch verwelcken/
wegh ghelendt heeft / *1 Pet. 1. 4. 5.*

Ick en sal niet meer vresen mij-
ne

ne vorledene Sonden: Want den
Drinckbecker der dancksegghinge/
diewelcke ick nu deelachtigh ben ge-
weest / is de ghemeenschap des
bloeds Jesu Christi. *1 Cor. 10. 15.*
dat vergoten is gheweest tot verge-
vinge mijner sonden.

Ick en sal den toorn Gods niet
meer vreesen: Want ick hebbe nu
ontfanghen de panden van mijnen
vrede / ende der versoeninghe met
Godt / door het Bloedt des Lams/
vergoten aen het Kruyce / Gerecht-
vaerdicht zijnde door den gelo-
ve, *1 Pet. 1. 19.* sal ick vrede met
God hebben, door onsen Heere
Iesum Christum, *Rom. 5. 1.* Ende
ick sal roemen in de hope der kinde-
ren Godes. Ick en sal ick de doode
niet meer vreesen: Want diewyle ick
ghegeten hebbe de Vrucht van den

78 Voorbereydinge tot
boom des Levens / so en sal ick nimmermeer
sterven. **J**esus Christus
is de opstandinge ende het leven.
Hy is het broot des Levens, *Joh.*
11. 25. Joh. 6. 35. wie daer van eet,
sal eeuwiglyck leven, die in hem
geloofst, sal leven, alwaer hy oek
ghestorven. *2 Cor. 5. 1.* **I**ck en sal
niet vresen het af-brecken van desen
aerdschen Tabernakel / want alhoe-
wel dat mijn Lichaem tot verzottin-
ghe ende stof ghebracht sal werden /
so sal **G**ode het nochtans ten laesten
daghe opwecken.

Ick die nu ontfanghen hebbe die
vruchte der onsterffelyckheit / ende een
secker pant / dat **J**esus Christus
mijn nietigh Lichame eens ver-
anderen sal, ende sijnen heerlyckē
Lichaem ghelyckformigh mae-
ken: *Phil, 3. 21.* Nae dat de wor-
men

het H. Avontmael. 79

men dit ghenaeft sullen hebben,
sal ick in mijnen vleesche Godt
sien, ende mijne ogen sullen hem
aenschouwen, ende geen ander,
Job. 19. 28.

Wat eene vreughde ende ver-
troostinghe ghevoele ick in mijnen
Siele. Mijn herte hecft sich ver-
heught, ende myne eere is vroom-
lyck, ock sal myn vleesch seker
leggen: *Psal. 16. 9.* Ick sal met de
Hemelsche Heyrscharen der En-
gelen singen: Eere zy Godt inde
hooghste Hemelen, vrede op der
Aerden, in den Menschen een
goet behagen: *Luc. 2. 14.* Droef-
heide wijckt van my: want ick besit-
te de vreugde / ende de vertroostinghe
Israels. Ick vinde in mijnen Jesu
onuytsprekeijcke lieffelijckheden en-
de wellusten / In mijn herte sal nu
D 4 vortaen

80 Voorbereydinge tot
vortaen een gheduyrigh Feest-mael
zijn/ ende die vrede Godts, de alle
verstant te boven gaet, sal mijn
herte ende sinnen bewahren in
Christo Jesu: *Phil. 4. 7.*

Wat soude uwen armē Dienst-
knecht u meerder konnen segghene?
Want ick ben te geringh/ ten ansien
van alle de weldaden ende trouwe/
die ghy t' mywaerts gebruyct hebt:
Gen. 32. 10. Ghy gheeft my/ Hee-
re/ boven alle t' ghene dat ick soude
konnen begheren ofte dencken. Ghy
geeft my de vorsmaeck van u Hem-
melsch Canaan / ende het voorbe-
grypen van uwe heerlycke gemeen-
schap: *Ephes. 3. 20.*

O! wanner sal ick ten vollen ver-
saede zijn van t' Broodt uwes Co-
ningrijcx / ende van de volheide u-
wes huys? *Psal. 36. 8.* wanner sulc

gy

het H. Avontmael. 81

gh my badē in den strom uwer wel-
lusten? Myn ziele dorst nae den
Heere, nae den stercken ende le-
vendigen Godt. O! wanneer sal
ick daer verschynen om u aenge-
sichte te aenschouwen? *Psal. 43.*
vers 3.

't Is genoegh / o H^Eere / neem
mijn ziele nu tot u. Laet my in vre-
de gaen, naer uwe beloften; want
mijne oogen hebben uwe salig-
heit gesien. *Luc. 2. 29. 30.*

Maer verwachtende het genie-
ten van dese eeuwighe vrede: Wat
sal ick den H^EERE verghelden?
Alle sijne weldaeden zijn over
my. Ick sal den Beker des Heyls
nemen, ende des H^EEREN naem
aen-roepen, ick will nu mijne
beloften den H^EERE betaelen
voor alle sijnen volcke, in de vor-

D 5 hoven

82 Voorbereydinge tot
hoven aen het huys des Heeren,
in't midden van u ô Jerufalem:
Psal. 116. 12. 13. 18.

O grote Godt! gheluyck ghy my
uwe groote weldaden gheschoncken
hebt/ ende de handt om die selve te
ontfangen / alsoo gheeft my oock/
dat ick de met eene eeuwige danck-
segginge erkenne. Heere Jesu / die
gy my de verdierfelen vereert hebt/
om het huys angenaem te maken/
het welke ghy verwerdicht hebt met
uwe tegenwoordigheit te vereeren/
gheeft my oock het Keuckvat / om vor
u te rofen / dat mijne ghebeden
voor u opclimmen als den Wie-
roock, ende de opheffinge mijner
handen als het avont offer des
soeten reucks: *Psal. 141. 2.*

Ende min noch meer / als ertijts
uwe ghenadige tegenwoordicheit
haer

het H. Avontmael. 83

haer openbaerde in den Tempel
Salomonis, door het vyer dat van
den Hemel afquam / 2 Chron. 7. 1.
ende het Brantoffer verslinde / doet
also mede van den Hemel af-
komen het vyer uwer liefde / die mijne ge-
beden vyerich make / ende dat die
vlammen mijnes Lofs thot u op-
klimme.

Joseph van Arimathea / end Ni-
codemus, hebbende het doode Li-
chaem onses Salighmaeckers / ley-
den 't met eene vermengelinghe van
Myrrhe ende Aloe / in een reyn lin-
nen kleet: ende ick H. Eere / die ont-
fanghen hebbe mijnen Salighma-
cker / ghestorven / ende in Heerlyck-
heide verresen / geeft my / dat ick hem
mach herberghen in een reyn ghe-
moet / ende in de onverderffelyck-
heide eenes sachtmoedighen end

D 6 vreedz

84 Voorbereydinge tot
vreedsamighen Gheestes, 1 Pet.
3. vers. 4. die kostelyker (vor Go-
de) is als alle wel-riekende fruy-
den.

De ghene de eenighen grooten
Vorst tot haren Hynse hebben / die
hebben het ooge gestadich op hem /
sy sijn geduyrich besich met hem te
dienen / ofte eer aen te doen. Dewy-
le ick dese eere hebbe / om in mijn
hyns te hynsvesten den Koning der
Koninghen / ende den Heere der
Heeren / gheeft dat alle mijne ghe-
negentheden de knien voor hem
komen bnygen / ende datter in my
niet en zy dat sulcke eenen uyne-
menden gast soude vertornen. Dat
ick vor hem wegh doe de vuyligheit
mijner gebreecken / ende de besmet-
tinghe van mijne onreynne begheer-
lyckheden. Dat alle beschromthe-
den

den wijcken voor de vrese van hem
te misshagen. Dat alle mijne sorge
plaetse make de sorge om hem wel
te behagen. Ende dat mijne ziele zy
als een heylighdom ende geheylig-
de plaetse/ alwaer ick my met u ver-
make / door heylighe overdenckin-
gen/ ende ootmoedighe gebeden.

O groote Godt! de heden mijne
ghenaede ende verlossinge versegelt
hebt/ doet my uwen Geest der Heylig-
higmakinge gevoelen. Ghelyck my
den gecruyften Jesus Christus vor-
de oogen afgeschildert is gheweest/
Gal. 3. 1. gheeft my oec also om te
konnen Cruycigen den ouden men-
sche / ende het Lichaem der Sonde
te niete te doen: *Rom. 6. 6. 10.*

Ende ghelyck Jesus Christus
eenmael der Sonde ghestorven is/
om eeuwighlycken Gode te leven:

D 7

Gheest

86 Voorbereydinge tot
Gheest dat ick oock also de Sonde
mach affsterven / om eeuwighlyck
Gode te leven door Jesum Chri-
stum/ende dat de sonde niet meer en
hersche in mijn sterffelijcke Lichaem/
om die te gehoorsamen in haere be-
geerlychheden: Ende dat ick mijne
leden niet en begheve tot Wapenen
der ongerechtigheit ende der sonde/
maer dat ick de Gode begheve / als
uyt den doden levendigh ghewor-
den: *Rom. 12. 1.* Dat ick u mijn Li-
chaem opoffere tot eene Heylige en-
de Gode welbehagende Offerhan-
de/welcke is mynē redelycken Gods-
dienst/op dat ick met uwen Apostel
mach segghen: Ick ben met Chri-
sto gecruyft, ende ick leve, niet
ick nu, maer Christus leeft in my:
ende dat leven, dat ick nu in desen
vleesche leve, dat leve ick in den
gelove

ghelove des Soons Gods, de my
 lief gehadt heeft, ende hem selven
 vor my overgegeven heeft: Gal.

2. 19. 20.

O Heere/ nademael dat ghy my
 aen uwe Tafel ontfanghen hebt/
 ende my hebt doen rusten in uwen
 schoet/ als uwen welbeminden Dis-
 cipel/ ende dewijle dat ghy my ver-
 saet hebt met so vele dierbare wel-
 lusten/ ende my met sulcke stercke
 bandē der liefde an u gehoght hebt:
 Laet my dan van gantscher herten
 den Duyvel ende alle sijne pracht
 versaken: dat de Werelt/ den hogh-
 moet/ de gierigheid/ ende de vuyle
 lustsiecte/ over my geen macht meer
 en hebben.

Nademael dat ghy my omhelst
 hebt / ende met uwe gerechtigheide
 bekleet / ende met het broot der En-
 gelen

88 Voorbereydinge tot
gelen gespijst / dat ick dan niet we-
derom en kehre tot het Barckens
dras/ ende de vuylicheit mijner son-
den. *Luc. 15.* Maer dat mijn geheez-
le leven zy eenen strijdt tegen mijne
begheerlyckheden / ende eene oeffe-
ninge ende betrachtlinge der Godt-
vruchticheit/ ende een loopbane tot
u/ door den weg der goede werken/
die ghy bereydt hebt, op dat wy
daer in wandelen souden. *Ephes.*
2. vers. 9.

Jonathans ooghen waren ver-
licht/ om dat hy an sijnen mont ge-
bracht hadde een weynich Honing-
seem/ afvloeyende uyt een velt. *1*
Sam. 14. 26. Ende ick / Heere / die
in mijn herte draghe den Honing/
die af-loopt van den Rossteen aller
Geuwen / en sal ick daer van niet
verlicht zijn? Te voren was ick
duyster-

duysternisse; maer ick sal nu voortaan een licht zijn in den Heere:

Ephes. 5. 8.

Den Prophete Elias, hebbende gedroncken een vlesken waters/ end gegeten een broot op koolen gebaecten/ het welcke hem door eenen Engelen van den Hemel gebracht wiert/ gevoelende hem also versterckt/ dat hy door die fracht derselver spys/ gingh veertigh dagen ende veertig nachten/ tot dat hy quam aen den Bergh Gods Horeb. *1 Reg. 19.* Ende ick (Heere) die gheraectt zijnde door uwen Gheest/ come te drincken van dat Levende water / ende te eten van dat Hemels broot / het welcke draghende de hitte van den toorn Gods op den Altaer des Cruyces/ is ons geworden een voedsel des ewigen Levens/ geest dat ick door de fracht

90 Voorbereydinge tot
fracht van dit heylighe Broode/
voortgha van gelove tot ghelove/
ende van ghenade tot ghenade/ tot
dat ick voor u come nedervallen op
den Bergh Nun / alwaer my niet
meer nodigh en sal zijn de heylige
Sacramenten te gebruiken: want
de gordyne wegh gheschoven ende
den voorhangh geseure zijnde/
sonder schaduwe ofte voorbelt / so
sal ick u alsdan van ansicht tot an-
sichte aenschouwen. Ick sal mijnen
Jesum volgen/ waer dat hy ock sal
mogen gaen. Ick en sal noch hong-
her noch dorst meer hebben:
want het Lam, dat midden in den
Troon is, sal my voeden, ende my
geleyden tot de levendige Fonte-
ne der Wateren. Ende Godt selve
sal alles in my zyn *Apoc. 7. 17. 1*
Cor. 15. 28. Amen.

Andere

Andere Overdenckin-
gen/ Tot Danckseggin-
ge op hetzelfde stuck.

AL sprack ick die Zaele der
Engelen / ende dat ick had-
de eene van de hopen van
de gelucksalige Heyligē de in den He-
mel / over de overwinninge singen
en spelen / soo en soude ick nochtans
niet danckbaer genoegh konnen zijn
voor de genade die Godt my desen
dagh gedaen heeft.

Met verwonderinghe wort aen-
gemerckt het geluck van Abraham,
om dieswille dat hy Enghelelen ge-
herbergt hadde; maer mijne geluck-
salicheidt is ongelyck veel groter:
Heb. 13 1. Want ick huyshveste den
gheenen die de Engelen aenbidden/
ende voor wiens tegenwoordigheidt
de

92 Voorbereydinge tot
de Seraphims haer met haere vleu-
ghelen bedecken. *Psal. 97. 7.* De
Engelen bleven seer weynich tijds
in Abrahams Nyns; maer Jesus
Christus wil eeuwichlycken in mijn
herte blyven. *Eesai. 6. 2.*

Den Konincklycken Prophete
verheest de goetheit Gods / om dat
hy den Menschen tot spysse ghege-
ven heeft de dieren des velts / de vo-
gelen des Hemels / ende de visschen
der See: *Psal. 8.*

Maer ick heb veel meer oorsake
dese oneyndelycke barmhertigheid
Gods te verheffen / de my voet met
het vleesch ende bloet synes eewich
gebooren Soons.

Desen selven Prophete sach de
Manc ende de Sterre met verwon-
deringe an / dewelcke ont gonste tot
den Menschen an den Hemel lich-
ten

het H. Avontmael. 93

ten. *Psal. 8. 4.* Maer als ick (Heere) ernstelycken bemercke de hertgrondelycke barmhertigheit, dar mede ons besocht heeft den opganck uyt der hoogten, *Luc. 1. 79.* voelende de Sonne der gerechtigheit stralen in mijn herte/ soo heb ick veel meer oorsake om met verwonderinge opgetrocken te wesen/ ende uyt te roepen: Wat is den mensche, dat ghy sijner gedenst, ende des Menschens Kint, dat gy sijner aenneemt? *Psal 8. 5.*

Elisabeth, de Moeder Johannis de Doper / besocht zijnde van de geslucksalighe Maget / riep uyt: Van waer kompt my dit, dat de Moeder mijns Heeren tot my kompt? *Luc. 1. 43.* Maer ick kan heden niet veel meerder verwonderinghe seggen: van waer come my dit / dat
niet

94 Voorbereydinge tot
niet de Moeder mijns HEeren/
maer dat mijn Heere selve hem ver-
waerdigt heeft / my sijnen armen
Dienaer te besoecken. Dat den He-
mel sich neder gebogen heeft tot op
der Aerde. Dat den Schepper / met
syne heylighe tegenwoordicheit sijn
Scheppsel vereert heeft. Soo haest
als de groetende stemme van de heyl-
lige Maget tot de ooren Elisabeths
gekomen was / huppelde het kleyne
Kint van vreugden in haeren buick.
Maer dewyle dat niet alleene de
groetenisse mijnes Salighmaekers
tot mynen ooren gecomen is: maer
dat hy oek selve is komen wonen tot
in't binnenste van mijne ziele ; dat
dan mijn herte opspringe van vreu-
gede / dat alle mijn inghewandt zy
ontsteecken / dat mijne genegenthe-
den branden. Dit is den gelucksa-
ligen

het H. Avontmael. 95

lighen dagh, die de Heere ghemaeckt heeft, laet ons vetheugt ende vrolyck daer in zyn: *Psalm.*

118. 24.

Veel herbergen Coningen/ ende haer Hofgesin / de daer niet te rucker van en werden. Maer ick herberghe den ghenen die in sijn flect/ end op sijn heupe geschreven voert/ den Coningh der Coningen, ende den Heere der Heren, sal ewiglyck onnupttelijcke schatten besitten. Want die syn eighen Soone niet gespaert en heeft, maer heeft hem voor ons allen overgegeven, hoe en soude hy ons met hem niet alle dinghen schencken? *Rom. 8.*

vers. 32.

Indien dat Godt het huys van Obed Edom ghesegent heeft / om dat hy de Arcke des Verbonts ghehuyst

96 Voorbereydinge tot
huyft hadde: 2 Sam. 6. En hebbe ick
geen oorſake te verhoepen: dat Godt
my ſegenen ſal/met ſijne heylige ſe-
geningen: dewyle dat ick voor altijt
ende ewiglyc herberge den ghenen/
van wien die Arcke des Verbonds
maer een afbeeldinge was: ende den
voetbanc ſijner voeten? Geloofst ſy
Godt, de Vader onſes Heeren Je-
ſu Chriſti, die ons in hem gelegēt
heeft, met alle geettelycke ſege-
ninge, mit de hemelſche plaetſen,
ende de ons bequaem gemaecte
heeft deelachtig te zijn aen't erf-
deel der heyligen in't licht, *Ephes.
1. 3. Colof. 1. 13.*

Ick en ſal den dieren tijt niet meer
vreeſen; want ick herberge tot mij-
nent dien groten Prophete/ die niet
alleene en vermenighvuldicht het
meel in de kruncke/ende de olje in de
vleſſche/

blesche / maer de oock selve is het
broodt des levens / ende de spring-
ader van levendig water / springen-
de ten eeuwigen leven. De HEERE is
mijn Heerder, my en sal niet ontbreken, hy
vveydet my op een groene Land-douwe,
ende voert my tot de versche vvateren, hy
verquickt mijne zielé, &c. psal. 23. 1. 2. 3.

Jck en sal de Werelt / noch haere
onghestuymicheit niet vreesen;
Want **JESVS** Christus heeft
de Werelt overvonnen. Johan. 16. V. 33.
hy gebiet de winden ende de baeren/
en hy wert gehorsaemt. Mat. 8. 27.
Wannee ooc al schoon de Zee raesde ende
vventelde, dat van haerder ongestuymig-
heid de Bergen invielen, danner sal de
stadt Gods lustig blyven, met haeren born-
putten, daer de heylighe vvoninghen des
alderhoogsten zijn. psal. 46. 4. 5.

Jck en sal het Smeert des slaen-
den Engels niet vresen: want niet
alleen den bovesten dorpel / ende de
deur-posten mijnes huys / maer oock
E het

98 Voorbereydinge tot
 het bijsenste mijner ziele is bespreng
 met het bloet des onbevleete Lams.
Exod. 12. Ick en sal het woeden des
 toden Draecx noch de arglistighe
 beschuldigungen van de oude Slan-
 ghe niet vresen. Want den Duy-
 vel en vermach niet teghen Je-
 sum Christum / noch aen sijne leden.
 Nu is de saligheit, ende de macht, ende het
 Coningrycke onses Gods, ende de macht
 synes ghetafden ghevorden: Want de
 verklagher onser Broederen, diese voor
 Godt verklaeghede, Nacht ende Dagh,
 de is nu neder ghevorpen. *Apoc. 12. 10.*
 Wy hebben hem overwonnen door
 het bloedt des Lams / ende sullen
 hem kortelijck vermorselt sien on-
 der onsen voeten. Alsoo weynigh
 sal ick oock de Doot ende Helle vres-
 sen: Want hy heeft in sijne handt
 de sleuteten der Helle ende des doots. O
 doot! vvaer is uvve prikkel? O Helle! vvaer
 is uvve overvwinninge? de prikkel des dots
 is de sonde, ende de macht der sonde is de
 Wet;

Wet;
 vwin
 Chri
 11. 9
 dely
 de He
 vvelde
 de B
 sulle
 daer
 per.
 d
 wor
 min
 de g
 wa
 sp
 den
 sul
 ind
 Jo
 ca

Wet; maer Godt zy danck die ons de over-
vinnighe heeft gegheven door Jesum
Christum onsen Heere: Apoc. 1. 18. 1 Cor.
15. 55. 56. 57.

Ick en sal oec niet vresen den eyn-
delijckē ondergang deser werelt / als
de Hemelen, gelyck het ruyschen eenes ge-
vuldigen Wints, sullen voorby gaen, dat
de Elementen door de hitte versmelten
sullen, ende dat de Aerde ende alles vvat
daer op is, gheheel verbranden sullen. 2
Pet. 3. 10.

Ende ick en sal niet uytgeroeyt
worden nae de maniere der verban-
ningen. Want ick en herberghe niet
de gesanten van Josua / maer den
waerachtigen Josua selve: Hy sal
syne Engelen senden / de my uyt
den brandt treckende / by der hande
sullen leyden tot den Bergh Sion/
inde Stadt des levendighen Gods.
Jof. 6.

Ien kortsten / ick en sal oock het
laetste Ordeel niet vresen; want met
E 2 het

100 Voorbereydinge tot

het verborghen Manna hebbe ick den
 vitten keursteen bekomen, Apocal. 2. 17.
 die het rechte teecken van die vry=
 spreckinghe der doots=weerdighen
 is: Mynen Rechter sal myn Voor=
 spraeck zijn/ ende soo Godt my recht=
 vaerdicht vrie sal my verdoemen? Rom.
 8. vers. 33.

O myn Godt / en laet niet toe/
 dat ick soo veele weldaeden hebben=
 de ontfanghen / u dieselve met on=
 danckbaerheit soude vergelden / dat
 ick niet en doe als den Coningh der
 Amoriten/die de Gesanten schen=
 de/ diewelcke David gesonden had=
 de om hem te veretrosten: 2 Sam. 10.
 Dat ick den ghetrouwen Ghesant
 geen leet aen en doe / die gekomen
 is om een eeuwich Verbondt met
 my te maecten. Dat ick dien Tro=
 ster niet en bedroeve / de my versgehelt
 tot den dag myner verlossinge, Eph. 4. 30.

Maer

Maer dat hy in myne ziele gediens
 ende ge-eert werde / met mijne alder-
 heylichste ende vyerigste genegent-
 heden / ende dat ick dach ende nacht
 sijne ghenade over-deneke. Ende ge-
 lyck eerydts inde Arcke niet koste-
 lyker en was dan de Laefelen der
 Wet; Nadien dat ghy my uyt ver-
 fooren hebt om te zyn u Heyligh-
 dom / ende den Tabernakel uwer
 Heerlyckheit / seo vernieut my in
 sulcker voeghen naer u Beelt / dat
 ick in de Werelt niet weerdigher en
 achte / als uwe Heylighē Geboden
 te gehorsamen. *Exod. 25.*

Ick wete wel / dat ick van myn
 selven onbequaem ben om u te die-
 nen: Want ick ben van natuyren een
 Kind des toorns, ghelyck andere. Alle de
 inbeeldinge myns herien zyn boos tot al-
 ler tyd. *Ephes. 2. 3.* Ick ben doot in my-
 ne sonden ende misdaden. *Gen. 6. vers. 5.*

E 3

Ephes.

102 Voorbereydinge tot

Ephes. 2. 1. Maer ist dat het bloet der Stieren ende Bocken, ende de affche van de Koe, gesprengt op de bevleete, haer heyligde tot reynicheit des vleesches, hoe veel te meer sal het bloet Christi, die door den eeuuvigen Geest hem selven Gode onstraffelyck geoffert heeft, myn consciencie reynigen van dodelycke vvercken, om den levendighen Godt te dienen: *Heb. 9. 13. 14.*

Ende min noch meer/ gelyck die roede Aarons bloeyede / *Num. 17. 8.* ende Amandelen droech/ doen de inde Nutte des bescheydts ghelene werdt: Also/ Heere/ nademael dat ghy door uwe heylighe tegenwoordicheit myn heden heylighe / om een geestelycke roede in uwen Nuyse te zijn / soo sult ghy myn daeghelycks doen bloeyen/ ende vrucht draegen tot goede wercken. *Heb. 9. 4.*

Ende indien dat voormaels eenen dooden verrees / om diezwille dat hy aengeracckt hadde de gebenten

ten van den Prophete Eliseo, 2.
 Reg. 13. 1. so sult ghy my (Heere)
 opwecken tot nieuwigheide des le-
 vens/ dewyle ick heden den gecruy-
 sten *IESUM CHRISTUM* omhelse.
 Want ist sake dat mijn ziele in een
 schrickelyker doot/ende in een dieper
 graf is/ als dien armen dooden eer-
 tijdts was: Soo heeft oock/ Heere/
 die aenraeckinge van uwen Gheest
 meerder fracht als die aenraeckin-
 ghe van de ghebeenten uwes Pro-
 pheten.

Op de komste *Jesu Christi* in de-
 se Werelt worden de boose Geesten/
 ende de besetenen/ verlost. *Matt. 12.*
 8. Dat dan de blyde incomste deses
 Saelighmackers / in myne gant-
 sche ziele daer uyt verjage alle de bo-
 se Geeste/ ende dat ick verlost zy van
 alle dese helsche begheerlychheden /

E 4 die

104 Voorbereydingetot
die my stortē nu in het vier van torn
ende haert/ ende dan in den slijck van
myne vuple gheneughen.

O mijn Godt! gheeft my/ dat ick
den gecruyften Iesum Christum
altijdt voor ooghen hebbe / Gal. 3.
1. Dapcke hem in mijn herte / dat hy
my soo ingebeele werde / dat hy zy
het voor-beelde mijnes levens / en-
de een vertroostingē in mijnen doot.

Dat ick nummermeer en roeme dan
in het Cruyce Jesu Christi, mijnen Saligh-
maecker, door vvelcke my de Werelt ghe-
cruyft is, ende ick de Werelt, Gal. 6. 16.

Diemyle ghy in my gelynt hebt
die springh-ader des lichtes ende des
levens / den schat der wysheit ende
der kennisse / ende den oorsprongh
der warer ende Hemelscher vermae-
ckelykheden: Gheeft dat ick tot aller
stondt mynen dorst daer come les-
schen. Dat ick door gheen ander
plansier

plafsier verandert en werde. Dat ick geenen anderen rijkdom en bezeghere. Dat ick my sonder ophouden in dit licht verheughe / ende dat ick het selve naevolghe / tot dat het my salinghevoert hebben in u Hemelsche Canaan. Dat alle mijne handelingen / mijne woorden ende mijne ghedachten zijn tot de eere uwes N. Naems / tot de sichtighe mijnes even Naesten / ende tot de Saligheide van mijne Siele.

Ende naedemale / Heere / dat het lyden / waer van ick heden / door uwe genade / de gedachtenisse gehouden hebbe / my niet alleen het voor-ghestelt is geweest / om myne verlossinge te verskeren / maer oec om my te dienen tot een voor-beelt / op dat ick naevolghe de voetstappen mynes Salighmaekers / soo vermeerdered

E 5

dan

106 Voorbereydinge tot
dan myn ghelove/ verstaelt mijsnen
moet tot lyden / ende versterct my
in sulcker voeghen / dat ick met Si-
mon van Sienen, Jesum Christum
moghe naevolgen/ sijn Cruyce dra-
gende/ *Matth. 27.*

Ende min noch meer / als mij-
nen Salighmaker sijn heyligh A-
vontmael met sijne Discipulen ge-
houden hebbende/ ging in den Hof/
alwaer hy / beangst zijnde totter
doodt / druyppelen bloets swetede/
dat ick ock also / Heere / in't afgaen
van dese heylighe Laefel / nae dat
ick den Lofffangh met dese gelucksa-
lige veranderinge sal gesongen heb-
ben / *Psal. 111.* my bequaem ende
bereit vinde / om voor sijnen naem
te lyden. *Aet. 5. 41.*

Dat ick berent yn mijn bloet te
vergieten / ter eeren des ghenen die
het

het sijne niet ghespaert en heeft / tot
de affwasschinge mijner Sonden.

Dat ick gereet zy / om mijn leven
te stellen voor den dienst des genen /
die sijn ziele gegheven heeft tot een
schuldoffer mijner verlossinghe. 2
Tim. 1. 12. Dat ick my niet en scha-
me / de banden / noch de ghevancke-
nissen / noch selfs de opgerichte gal-
ge / om sijner wille / dewijle Jesus
Christus / mijnen Heere / om mij-
ner wille / hem niet geschaemt en
heeft / gebonden / gegeesselt ende an
het vervloecte Crucce tusschen twee
Moordenaers ghangen te wesen.

Den Krijgsmā vint hem te moe-
diger ende te stoutter tot den strijdt /
hebbende sijne Maeltijdt ghedaen.
Ende ick / **HEERE** / nae eene soo
wijnemende Maeltijdt / nae dat ick
van den nieuwen Wijn uwes Co-
nincs

ningrijcks gedroncken hebbe / geeft
 my te gevoelen nieuwe fracht ende
 sterckte / om den goeden strijdt des ghe-
 loofs te stryden, grypene nae het eeuwige
 leven. 1 Tim. 6. 12. Dat ick ongemack
 verdraghe / als een recht Krijgs-
 knecht Jesu Christi. Dat ick hem ge-
 trouwe zy totter doot / Apoc. 2. 10.
 versceekert zijnde de Kroone des le-
 vens te sullen bekomen. Want die
 woert blyft vast: Ist dat vvy met hem lyden,
 vvy sullen oock met hem herschappē. 2 Tim.
 2. 12. En so vvy in onse Lichamen draghen
 de doedinge des Heren Jesu, so sal dar leven
 des Heren Jesu oock in onsen sterffelycken
 Lichame geopenbaert vvorden. 2 Cor. 4. 10.

Och my! Heere / ick wete wel / dat
 ick van my selven de minste anvech-
 tinge niet en kan wederstaen. Maer
 ick vormach alles in Jesu Christo, de my ver-
 sterckt, phil. 4. 13. Dese myne arme
 Siele is bevangen met verschrin-
 ge / ende besprongen door ydele vres-
 se: maer niet anders / dan gheluyf

onse Salighmaecker/naeckende het
 Schipken / dat door den storm be-
 wegt wert/tot syne Discipulē sende
 ick bin't, en vrees niet, Matth 14. 27. 32.
 ende soo haest als hy in't Schipken
 ghereden was / het onweder stilde:
 Alsoo/diewyle Jesus Christus he-
 den tot my gekomen is/so sal hy de
 onruste van mijn ghemoet stillen.
 Ende hy sal my de ghenade doen/
 in't midden van mijn grootste tegen-
 spoet / mijn ziele in ghedult te besit-
 ten. Met onbeschroomtheyt sal ick
 het Meyr des Werelts overvaren/
 dewyl ick in mijn schipken hebbe den
 Souverain des Aertbodems ende
 den Opper-Heere aller Creatuyren.
 Wy zyn als Schapen, ter slachtinge geschickt.
 maer in alles sullen vvy meer dan overvwin-
 ners zyn, door Jesum Christum, de ons lief
 gehadt heeft. Rom. 8. 36. 37.

O Heere Jesu/ blyse hy ons / en
 laet

110 Voorbereydinge tot

laet uwe genade ons niet verlaten/
want de Sonne begint te dalē/ *Luc.*
24. 29. en het licht ons te begeven/
Daer en is geen trouwe noch liefde meer
op der Aerden. *Jos. 4. 2.* De Sonden/
deselve in u Israel de overhant heb-
ben/ dengen ons met een dunstere
Seuwe. Den avont ghenaeft/ ende
den nacht begint het aenschijn der
Aerden te bedecken: Jae vele nach-
ten. Eenen nacht der aenvechtinge
ende aentraedinghe tot het quaedei-
teenen nacht van verschrickinge ende
smertende sorge: Eenen nacht van
angst/ druck ende verwaerlycke doot:
Eenen nacht die de dwase ende wy-
se maegden in slaep brenget: Eenen
nacht / de den onschuldighen ende
onnoselen verstriekt. Maer *H. Eere*
Jesu/ soo ghy by ons blyffe/ ghee-
ne van dese nachten sullen ons kon-
nen

het H. Avontmael. III

nen verschrieken. Worden vvy allesins bedruet en sullen niet be komet zyn, vvanckelmoedigh, maer niet mismloedigh, vervolght, maer niet verlaeten, te neder ghevorpen, maer niet verdorven. 2 Cor. 4. vers. 8. 9.

In t midden van de diekste duys-
sternisse sult ghy mijn lichte zyn/
Psal. 27. 1. In de donckerste hollen
sal de soene uwer genade my ronts-
om beschynen. Matth. 24. 6. Ge-
duyrende de oorlogen ende orlogs-
geruchten/ sult ghy mijn ruste/ mijn
vrede ende mijn stilheit zyn/ in mijn
vluchten sult ghy mijn toevlucht
zyn / in mijn Armoede / mijnen
schat/ in myne naetheit/ mijn deef-
sel / in dieren tijdt ende honghers
noot/ sult ghy geduyrig mijn deel/
myn spijsse ende dranc zyn. In my-
ne versmaetheit sult ghy mijn eren-
frans ende heerlycke Crone zyn. In
mijne

112 Voorbereydinge tot
myne grooste eensaemheit sult ghy
mijn geselschap zijn. In myne mes-
se vreesse/sult ghy myn vertrouwer
ende den buzcht van mijn herte zijn.
In het dal ende de schaduvve des doodts,
sal uven stock ende staf my vertroosten.
Psal. 23. vers. 4.

Ick heb in u gehoopt/ Heere/ ick
en sal niet beschaemt zijn/ uwe goe-
deren en weldaden sullen my al de
dagen mijnes levens vergeselschap-
pen. Ende als ick mynen loop voleynt
sal hebben; den goeden strydt gestreden,
ende het ghelove behouden, soo sal ick
ghekroont worden met de Croone der
gerechtigheidt. 2. Timoth. 4. vers. 7. 8.
Want de ghene / de ick heden ont-
fangen hebbe / sal my ontfangen in
de uyre mijnes stervens. Die ghene/
de ick plaetse in mijn herte gegeven
heb / sal my plaetse in sijn Coning-
rijk gheven. Alwaer geenen nacht
noch dunsternisse meer en sal zijn.

Want

Want
het 2
23 die
wort:
noch
smerte
eeuvij
ende v
grypen
nen van
Dacr
want
pede
voort
dunst
den st
ters /
Ihre
O god
der vr
iseen
116. x

Want Godt selve is het licht/ ende
 het Lam/den Fackel / *Apoc. 22. v.*
 23. die nimmermeer uyt-gebluscht
 wort: alwaer geen wenen/ schreyen
 noch Smeerte meer sal zijn/ want
 smerte ende suchten sullen vvegh vlieden,
 eeuwige vreugde sal op onsen hofde zyn,
 ende vreughde en hetten lust sullen vvy om
 grypen. *Esa. 35. 10.* Ende Godt sal alle tra-
 nen van onse ogen affvasschen. *Apo. 21. 4.*

Daer en sal niets meer ontbreken /
 want den boom des levens sal ons
 yeder maent des jaers syne vruchte
 voort brengen/ ende wy sullen ghe-
 duygh ghedrenckt werden aen-
 den stroom des levendighen Wa-
 ters / dewelcke affvloecht van den
 Throon Godts / ende des Lams.

O Godt! u aenschijn is een verghenoeginge
 der vreughde, ende tot uver rechter hant
 is een lieffelyck vvesen eevvighlyck *Psalms.*
 116. vers. 11.

A M E N.

Gebede

Gebede ende Dancksegginge om
voor een Mensche heymelyck te ghe-
bruycken / voor ende nae het ontfan-
gen van 't Sacrament des Heyligen
Avontmaels.

In't Engelsch gestelt/door
SAMUEL HIERON.
Ende in't Nederduyts overgeset
Door

GILLIS van BREEN.

Een Gebede vor't ontfangen
van des Heeren Avontmael.

Ick ben geleert / O Heere / dat ick
sonder u niet en kan doen / ende
dat alle mijne poginghen sonder
uwre segen te vergheefs zijn. In
behoorlycke anmerkinghe waer van ick
ben gheworden een ootmoedighe suchter
tot uwe Majesteit / dat ghy't u woudet la-
ten behaghen / om te segenen ende te be-
stieren mijn tegenwoordighe vornemen
van te communiceren aen uwe Tafel.
Het is uwen wille / dat ick die wils sal ko-
men tot dit Heyligh Bancquet / tot ver-
sterkinghe van mijn ghelove / ende tot de
onderhoudinghe van de ghedachtemisse
des doodts Christi. Slaet mijn herte (o
Heere) met eerbiedigheyt tot het selve /
als tot uwe ordinantie / ende als tot een
Seest

Seest/ aen t welcke ghy hebt ghebonden
uwe bysonderste teghenwoordigheit/ op
dat ick my niet en onderwinde voor u on-
bereyt in te dringen.

Meer ick kome/ leert my toe te nemen
in eene seer stercke ondersoekinghe van
mijn eygen selve/ op dat ick mag sien hoe
ick gheleest hebbe/ ende in wat maet ick
vorsien bent tot eenen gewichtigen dienst.
Ende om dat ick wete/ dat te meerder ick
op my selven sal sien; Ick te meerder sal
sien mijn eighene naeckheit ende mis-
maeckheit/ soo bid ick u dan/ dat ghy
my wilt vervullen met uwe oneindelycke
goetheit: Gheeft my een gheheel ver-
stant van de ellendigheit van mijnen
staet/ dewelcke van natuyren een kindt
des toorns ben/ so wel als anderen. Doet
my sien de hatelyckheit van dese ontel-
bare quade ende groote sonden/ dewelcke
ick voor u van tijdt tot tijdt vermemigful-
dicht hebbe: Jae in dewelcke ick gelopen
ben/ zedert dat ick my laest voor u gepre-
senteert hebbe an uwe Taefel/ als ick be-
ter gehoorsaemheit beloofde.

O! doet mijn steenachtig herte in my
bloeden/ als ick gedeneke mijn eygene so-
berheit in goede plichten; ende aen myn
vermaect ende voorbaerigheit om te o-
vertreden. Doet my beschaemt zyn/ ende
selfs

sels confuys in my selven/van wegen dese menighvoldige grouwelyckheden / dewelcke van mijn verdorven ende ongereformeerde herte gestadelycken uytbreken in mynen uytwendighen Mensche / ieder lidt zijnde een recht Wapen der ongerechtigheit / om den Sathan dienst te doen. Aldus (o Here) sullen uwe barmhertigheden in Christo my soet wesen / ende ick sal met een hongerige ende dorstige ziele tot uwe Tafel komen.

Ende ick bidde u in my te willen aenwassen de gave des gelofs/op dat ick beyde moge comen tot dese uwe ordonnantie/met een begheerte om die te vermeerderen / ende dat ick also magh ghevoelen dat se sterckte ende groeyte ontfangt van mijn eygen personeel ende besonder profyt in de doot Christi.

Doet verre van my alle opgeblasen/verachtende ende liefde loose genegentheden. O Heere ! dit is een seest der liefde/ende tot het selve en kan een boosachtig ende wrackgierich herte geen welcomen gast zijn. Ende als ick mijn selven sal gepresenteert hebben an uwe Tafel/ ick bidde u dat ghy wilt wederhouden mijne ydele ende wandelende gedachten/tredt haer tot de serieuze ende ernstighe Meditatie van't ghene 'welck het leven

is van

is van het Sacrament / de doodt mynes
Salighmakers. Treect mijn ziele op / met
de verwonderinghe van de Liefde des
ghenen / die hem selven heeft overgege-
ven om te sterven voor my / so een snode /
onwaerdighe / ende sondighe Creatuyre.
Verweect my selfs / om my selven hem te
beloven ende toe te eygenen voor altijd /
die hem selven verwaerdicht heefe eene
Offerhande voor my te werden. Ende
nae dat ick sal hebben ontfanghen dese
panden van uwe liefde / ende de seghelen
van uwe gonste / in uwen alderwaersten
Sone / O! maectt my oprechtelyck danck-
baert tot uwe Maeltijt / ende sorghvul-
dich beyde nu / ende hier na altijt / om te
bewysen de vruchten der danckbaerheidt
in eene Heylighe ende religieuse wande-
linghe / tot uwer eere / ten goede van an-
deren / ende mijnen eygen eeuwigen troest
in Jesu Christo mijnen Salighmaker.

A M E N.

Terstont nae't ontfanghen / voor
de Dancksegginghe van de gantsche
vergaderinghe / mach een Mensche
heymelyck sijn Siele ophessen in de-
se maniere.

Bewegt

Beweegt mijn herte (o Heere) met dit getuygnisse van uwe liefde/ leert my daer in te sien de rijckdommen van uwe genade/ dewelcke beliest van wegen myne swaehed/ door sulcke gemeensame middelen voor myne ogen af te belden / ende myne ziele te versghelen eenen Schat van de oneyndelycke weerde / als daer is uwe gongste in Jesu Christo. Och! dat ick mocht soo tastelyck gevoelen / dat synen doot myne Siele soet is / alse dese Schepselen van Brodt ende Wijn myn Lichaem wel smaect ende verquictinghe senbrengen; O Heere/ gheeft my altoos sulcken ghevoelen. Ende nu / och Hemelsche Vader/ laet my niet van hier ghaen/ met verghestinge van uwe vriendelicheit: Maer geeft dat ick als nu een Verbont mach maken met myn eygen ziele / om te wandelen in eenen beteren cours van heylighe gehorsamheit dan te voren / acht nemende op alle uwe gheboden/ ende pogende altydt eene suyvere conscientie voor u te hebben/ende voor alle Menschen: Op dat ick u also erende in desen leven / met u magh gheert worde in uwe Coninghrycke/ door Jesum Christum

A M E N.

Gebedt

G E B E D T.

Loe-ghe-eyghent den staet eens
Menschen / inwendigh verflaghen/
door de verschrickinghe der Sonde/
met twyffelinghen van de gonste
Gods/ende met de tentatien des Sa-
thans/ streckende tot wanhope.

Ghy alderbarmhertigste Godt/
ende den ghenen die ghy in Jesu
Christo bemint/ alderterder-
ste Vader/noyt en schreyde eene
arme gejaeghde Zinde soo seer na water-
rivieren/ als mijn beroerde ende verfla-
gen ziele wel nae u dorstet. Oh! dat ick
gelove hadde om my vast te houden aen
de soete belofte / door dewelcke gy roept
om tot u te komen alle die vermoeyt ende
beladen zyn. Matth. 11. 28. Gaerne wou-
de ick / o Heere / Komen in uwe genadige
tegenwoordigheit/ende gelukkig soude ick
my achten / soo ick mochte smaken / al en
waert maer een weynigh van die Cruys-
men uwer rycker barmhertigheit. My
dunct/dat alle dingen die ick in de Werelt
sie/ende over dewelcke dat de Kinderen
der menschen haer so boven maeten ver-
wonderen / niet anders en zyn dan stoff
ende dreck / in vergelykinghe van uwe
gonste. O! dat ick mochte zijn niet dan
eene

eene van de minste uwer Heyligen / ofte gelyck een Dienaer oft Deurwaerder onder uwen Heyligen.

Alldus sie ick uwe barmhertigheydt / ick verwondere my daer over / ick verheffe de in myne verkiefinge voor den aldergrootsten schat: maer als ick daer soude willen toe-eygenen tot mijn eygen particulier geval / och! wat een Werelt van Fleyne moedigheden ontmoetē my: myne sonde houden my so vast / dat ick niet mach nigh en ben opwaers te sien: Psal. 40. 13. Sy zijn soo menighvuldigh / iae / meer in ghetaele dan de hayren mijns hoofts / soo dat seifs mijn herte my besvijet om de te bemercken.

Als ick ghedencke hoe mijn ziele ende gheest besmet is / selve met geheele Millionen van profane / verherde / sorgelose / verdorvē / wereltsche ende ongeheyligde ghedachten / hoe vele aenbiedingen van genade ick versmynt hebbe / hoe uwe verdraeghsaemheyte van my is misbruyet geweest / hoe ick u Euangelio een verwyf ende smaet ben geweest: hoe doot / bot en beveynst ick in uwen dienst hebbe geweest / hoe onvruchtbaer in goede werken / ende wat Fleynen voortgangh ick gedaen heb / veel eerder te rugge gaende / dan streckende tot meerder volkomenheyte /

heyt/hoe ick my selvē vergenoegt hebbe/
 selve met eenen schyn der Godtsaligheyt:
 Als ick (segge ick) gedencke an dese ende
 andere mijne tastelycke grouwelichedē/
 ick en can niet dan my selven gantschelyck
 verdoemen / noch ick en can niet geloven
 dat het mogelyck is/ vor so een snot wicht
 als ick ben/in uwe gonste opgenomen te
 worden . Somwylen sceppe ick een wey-
 nich hope / ende my dunct by my selven/
 dat ick eenige smake van uwe gonste heb-
 be . Ende eenige sorten van verskeringe/
 dat ick n dierbaer ben in uwen Soone:
 maer seer haestelyck verdwint mynē trost
 wederom / mijn hope wort overtrocken
 met verlagene twyffelingen/ende ick ben
 by na opgeswolgen door lourere wanho-
 pe. Kan eenigh sterffelyck Menschē (den-
 cke ick) den sin Gods weten? Ofte indie
 eenigh heyligh persoon so verre mach be-
 genadigt worden/dat hy Gods vornemē/
 angaende hem selven/soude verstaen. Is
 het mogelyck/ dat so een snode Creatuyre
 als ick / soude komen tot sulcke eene hogh
 voor-recht.

Kan den Geest des Heeren wonē in sul-
 cke eene stinckende ende besmette ziele als
 de mijne? Soude hy hem verweerdigen
 om my verskeringe te geven van Godts
 gonste? Ofte so ick nu mochte weten/ dat
 ick in

S

ick in

ick in den staet der genade ben/wat verse-
keringe kan ick hebben / dat ick so sal bly-
uē/ zynde omset met een menigte van on-
volmaechthedē: Aldus/ o Heere/verdruckē
my mijn eygen gedachten / en mijn eygen
ziele pleyt de saken tegens haer seluē: noch
den Sathan / den ouden vyant van uwe
eygene wroetforenen/en is niet in gebre-
ke/ quellinge te voegen tot mijne miserie.

Hier voren is syn maniere geweest/my
tot de sonde te verwecken en an te porren/
door te bedecken ende verbergen het vres-
selyck en onreynē ansicht des seluen/ende
door my in de hant te steken/dat sief te be-
keren was een seer lichte sake/ en dat oock
uwe gonste/o Heere/ terstont konde gecre-
gen worden.

Maer nu vermerdert hy mijne quade/
ende doet de sonde van myne conscientie
verschynē in de alderschrickelyckste ende
hatelyckste gedaentē: Zy segt my/dat mij-
ne Hypocrisie openbaer is / dat de schult
mijns herten is geschrevē met grote lette-
ren/ende niet en kan ontfent worden/dat
het nu vor my te vergeefs is te suchte om
genade/dewyle daer geē hope van barm-
hertigheid en is gelaten voor sulcke over-
tredders: dat het niet ten propooste en is
vor my te bidden:want gelyck ick niet an-
ders en kan biddē dan in geueynstheit/ al-

so (alwaer 't dat ick recht konde bidde) en is daer gheen acces tot den Throon der ghenade voor de ghebeden van soodanighen Overtreder. Dit alles niet teghensstaende (o alderghenadigste Godt) selfs in spyt van syne ingeringhen / ende int midden van alle dese kleyinmoedigheden / dewelcke myn eyghen herte teghen my opschrufft / soo avontuyre ick myn selven in uwe seer glorieuse teghenwordighheit. Indien ick ghenade sal vinden in uwe ooghen / toont my het licht uwes anschijns / psal. 80. 20. ende ick sal ghenesen zijn. Ist dat ghy oock seght / ick en hebbe gheen vvelghevallen in u, 2 Sam. 15. siet / hier ben ick / doet my als het u goet dunckt in uwe eyghen ooghen. Ick weet wat ghy hebt ghesproken in u woort / namelyck: Indien ick tot u naerdere / dat ghy wilt tot my naerderen / Jac. 4. ende dat ghy wilt vervullen de begheerten / ende ontfanghen dat onuytspreckelyck suchten ende stenen van uwe dienstkechte: psal. 45. Wel / 't is waer / **O H E R E** / ick en darf niet segghen / dat ick tot u naerdere / ghelyck ick behoore / oft dat mijne begheerten soodanigh zijn / ghelyck sy behooren te zyn / oft dat ick steene onder mijne Sonden / niet sulck een kracht ende doordringhende ghevoelen als 't wel be-
 S 2 taemt

taemt. Al dat ick machtygh ben te doen/
ende dat noch in groote swaekheid/is on-
gheueynsdelyck tot u te roepen: Och!
treck my, ende ick sal u nae-lopen, Cant.
1. vers. 4. Doet my uwe barmhertighheit
in oprechtighheit begheren / breedt mijn
herte op dat ick nae u magh uytstorten
menighfuldighe ongheueynsde suchten.
Nochtans/ O **HERE** / al ist dat daer in
my niet en is dan alleen een sulck arm be-
ginsel der ghenade / laet my niet (bid ick
u) myn vertrouwen wegh werpen. Heb.
10. vers. 2. 5. Ick ben wel verskert / dat
ghy uwe belofte niet en hebt vergheten/
van het ghekroockte riet niet te bresen/
ende het brandende vlas niet uyt te blus-
schen / Esa. 42. 3. ende van eenen seghen
te gheuen den ghenen de hongheren nae
de gherechtighheit/ Matth. 5. 6.

Is het moghelyck / O **HERE** / dat
ghy sout ophouden ghenadigh te wesen/
ende dat ghy uwe tedere Barmhertighe-
den soud veranderen in toorn? Psal. 77.
vers. 10. Hebt ghy uwen Soone in de
Werelt niet gesonden om te sterven selfs
voor de voornaemste Sondaren? 1 Tim.
1. vers. 15. Is het niet waerachtigh / dat
waer de Sonde overvloedig is / dat daer
de ghenade noch overvloediger is. Rom.
5. vers. 20.

Sonde

Soude ic' oyt soo vele / als waerlyc' /
 konnen begheren met u versaeamt te zijn /
 ten wahre dat ghy het in my hadt ghe-
 wrocht. Is niet dit Request / Heere komt
 mijn onghelovicheyt te hulpe, Matth. 9.
 vers. 24. de rechte Stemme van uwen
 Gheest in my? soude ic' wel konnen fla-
 ghen over de hardigheydt mijnes Her-
 ten / offte oprechtelyc' een af-keer hebben
 van misne eyghene verdorventheden /
 als mishaghende uwe Majesteydt / soo
 uwen eyghenen vingher dat in my niet
 en hadde ghewrocht? Soude ic' sulc'
 een strijdt in mijn Siele voelen / ende sulc'
 een beroeringhe in my / so ghy niet waer-
 schynlyc' en hadt beghonnen my tot u te
 trecken? Soude den Sathan my soo ghe-
 duyrich moeyelyc' vallen / ende my soo
 bitterlyc' vervolghen met verscheyden-
 heydt van seer boose ende scherpe stor-
 men / indien ic' ghestadigh van hem
 ghevanghen werde ghehouden nae syn
 wille?

Rechtet my op derhalven / O Heere /
 ic' bids u / verquickt mijn verslagen ende
 ter neder gheworpen ziele / psal. 68. vers.
 26. vultreckt het werck der ghenade dat
 ghy in my aenghevanghen hebt / doet
 my hooren blydtschap ende vrolyckheit /
 op dat de beenen / de ghy hebt ghebro-

ken/haer moghen verheughen. psal. 51.
 vers. 10. Ghy hebt my u selven tot een
 Teecken gheset / Job. 13. vers 24. ghy
 hebt bittere dinghen teghen my geschre-
 ven/ ende doet my besitten mijne voor-
 gaende ongherechtigheden: Ghy hebt u
 aenghesichte van my verborghen/ ende
 my voor uwen vyant gehouden: Troost
 my nu achtervolghende de daghen in des
 welcke ghy my verdruct hebt/ laet my u
 aenschyn sien in gherechtigheid/ ende
 gheeft my wederom de blydtschap uwer
 saligheit. psal. 17. 15.

Bestrafft den Sathan / bid ic u seer
 ootmoedelyck: Al ist dat het u belieft my
 te slaen door syne Bodeu / laet nochtans
 uwe ghenade my ghenoeghsaem zyn/ z
 Corint. 12. ende maect uwe eygen macht
 in my weder levendigh/ in mijne swach-
 heydt te maeken volkomen ende open-
 baer/ dewelcke van haer selven ghereet
 is om neder gheworpen te worden door
 yeder tentatie. Gheeft my de heyliche
 wysheid/ om den Sathan niet te ghelo-
 ven/ ise oock niet/ al sprac hy de waer-
 heydt: Nademael hy den Vader der leu-
 ghenen is/ ende nimmermeer de waer-
 heydt en spreekt/ dan tot een Godtloos
 eynde. Joh. 8. vers. 44. Ende / **O ZEL**
ZEL / ghelyck ghy mijnen trost vermeer-
 dert

dert / alsoo vermeerdert oock te ghelyc
 mine sorghe / op dat ick niet en kome te
 vallen van verflaghentheydt tot forge-
 loofsheydt / maer dat ick altoos mijn her-
 te met alle vlyt magh bewaren / beproe-
 vende mijn ghelove / ende ondersoekens-
 de mine wegghen / ende oefenende my
 selven in Godtsaligheydt. Maect my
 een sorghvuldigh ende aendachtigh Toe-
 hoorder van u Woordt / dewyle het is
 het Woordt des levens / een verquickens-
 de Woordt / een Woordt / 't welcke het
 Zerte verblydt / ende om dieswille dat
 ick (ten zy dat het mijn vermakinghe zy)
 ganschelyc vergaen soude in myn ver-
 druckinghen.

Maect my onachtigh om de sonde
 vor te komen / ende achterdenckende van
 mijn selven / op dat de Sonde niet sterck
 in my en worde. Ende gheeft my dat ick
 magh neerstigh wesen / om de vrede mis-
 ner consciencie boven alle dinghen te be-
 waren / my wachtende om die te verwon-
 den / door vermetene Sonden. psal. 51.
 vers. 14. Ende / **O HERR** / bevestigt my
 met uwen vryen Gheest / dat / al ist dat
 den Sathan my soeckt te wannen ende
 siffen als Tarwe / Act. 22. vers. 12. noch
 tans mijn ghelove nimmermeer en sal
 ophouden / maer sal wesen als den Berg
 Sion /

Sion/ dewelcke niet en kan beweghen/
maer eenwighlycken blyfft. psalm. 125.
vers. 1.

Aldus / O myn ghenadighe GÖdt/
hebbende door uwe Barmhertigheyt
vrede in't gelove / ende blydtschap in den
Zeylighen Gheest / soo sal ick minen
loop voleyndighen in troost: dewelcke
ick bidde dat ghy my wilt gheven om sy-
nent wille de den Vorst des vredens is/
namelyck Iesus Christus / dewelcke
met u ende den Zeylighen Gheest / sy al-
le eer ende heerlicheydt nu ende in der
eenwighheydt.

A M E N.

VERHANDELING,

Welcke

Onderwijst / hoe die Almachtig-
heydt / ende den wille GÖdts / be-
hooren te dienen / om ons gheloove
te stieren in't stuck des zeyligen Sa-
craments/

Door

PETRUM MOLINEUM,

Om

Ons te verplichtē de transubstantiatie off wesentlycke veranderinghe des Broodts in het Lichaem **IESV** Christi te geloven/ soo stelt men ons voor de Almachtyghedyt Gods/ de sulcke wonderbaerlycke dinghen ghedaen heeft. Daerop segghen wy/ dat de Almachtyghheit Gods ons behoort te dienen / om te gheloven/ dat hy sal doen alle 't gheene hy beloofft heeft / ende alle 't geene hy in syn woordt seght/ maer niet om te gheloven al't gheue wy ons willen inbeelden.

Men soude door dit middel Konnen verdedighen de alder-valste ende ongheuymsste dinghen van de Werelt/ segghende/ dat **G**odt machtygh ghenoegh is om de te doen/ de macht **G**odts is het richtsnoer niet van onsen **G**odts-dienst / maer synen wille.

Om dan te weten of het Broodt des Avontmaels vleesch wort / ende wesentlyck verandert in 't Lichaem **IESV** Christi / soo en moet men niet beginnen met het aenmercken van Gods Almachtyghedyt / maer men moet eerst in syn Zeylich Woordt ondersoecken / twelck synen wille is. Ende so ghevonden wort/ dat **G**odt sulcx wil / 't selve sonder swaerlyghheit gheloven.

S

Erste

Erstelyck / leren wy dan in den Eu-
angelio / dat **JESVS** Christus heb-
bende Broodt ghenomen / gaf het. Zy
gaf dan Brodt. Nu so en gheeft men het
niet als nae de heyliginge ofte danckseg-
ginghe.

Item / wy bevinden dat **JESVS**
CHRISTUS / ghevende dit Broodt / sey-
de: Dit is mijn Lichaem. Matth. 26.
vers. 26. Ende om te betoonen / hoe het
gheene hy gaff / syn Lichaem was / voegt
hy daer by / dattet gheschiedt tot synder
ghedachtenisse: Want het is in de Schrif-
tuyre ghemeen / te noemen de ghedach-
tenisse / ende het vertonende tecken van
yet wat / met den naem van het gheene
dat het beteekent ende vertoont / in voe-
ghen als wy sehghen: Dit is den Coninck,
aenschouwende syn aff-beeldinghe. In
dien dit Sacrament is de ghedachtenisse
JESU Christi / soo is het **JESUS** Chri-
stus selve niet / want een Mensche kan
niet zijn sins selfs ghedachtenisse noch
vertoonninghe.

Dit blyckt opentlyck uyt t ghene daer
by ghevoeght is ; Want **JESUS** Chri-
stus ghevende den Beker / seyde: Dese
Beker is t nieuwe Verbondt in mynen
Bloede : 1 Corinth. 11. vers. 25. Waer
uyt blyckt / dat desen Beker niet en is
t bloet

t bloedt Iesu Christi: Want het Bloet
 Iesu Christi en is niet in't Bloedt Jesu
 Christi/ ende en is niet het Verbondt in
 synen Bloede. Indien ick segghe/ dat den
 Doop is 't Verbondt in den Bloede Ie-
 su Christi/ soo segghe ick volgens dien/
 dat den Doop niet en is t Bloedt Ie-
 su Christi. Alsoo / Iesus Christus /
 segghende dat den Kelck is 't Verbondt
 in synen Bloede/ seydt oock klaerlyck/ dat
 den Kelck syn Bloet niet en is.

Ende even alsoo / ghelyck men niet
 vreemt vint / dat Iesus Christus ghe-
 seydt heeft / dat den Kelck een Verbondt
 is/ alhoewel dat den Kelck / noch 't ghee-
 nedae in is / niet en zy verandert in een
 Verbondt; maer is alleen het Sacrament
 des Verbondts Iesu Christi; soo en
 moet men oock niet vreemt dencken/ dat
 Iesus Christus / ghevende 't Brodt/
 gheseydt heeft dat het syn Lichaem was:
 alhoewel dat het niet ghetransubstan-
 tiert offte verandert en is in syn Lichaem.

In Matth. 26. vers. 29. IESVS
 Christus / hebbende den Drinck-be-
 ker sijne Discipulen ghegheven/ seyde
 haer: Ick en sal voortaan niet meer van
 dese Vrucht des Wyn-stocks drinken:
 zy dronck dan de Vrucht des Wynstocks/
 ende gheen Bloedt: Want al-hoe-wel

datter twee Drinck-bekers zijn / soo en spreeckt Mattheus doch maer van eene / ende en noemt gheen Vrucht des Wijnstocks den Wijn van welcken hy niet en spreeckt.

Wy vinden vervolghens / dat den heylighen Apostel Paulus 1 Corinth. 11. vers. 26. seght tot drie-mael toe / dat wy eten van desen Broode / ende drincken van desen Drinck-beker / soo is 't dan noch Brot als men het eet.

Den selfden Apostel in't 10. cap. van den selfden Brieff / vers. 16. seght: Het Broodt dat vvy breken is de ghemeynschap des Lichaems CHRISTI. Hy seght: Het Broodt dat vvy breken: 1 Corinth. 10. v. 16. Soo is het dan noch Broodt als men het breeckt / in't Sacrament / nu men en breeckt het niet als na de heyliginge offt consecratie. Alsoo int 20. Actor. vers. 7. de Discipulen zijn vergadert / om't broot te breken / het was dan Broodt dat sy onder haer lieden braken / ende gheen vleesch.

Jesus Christus seght int 12. cap. des Heylighen Johannis vers. 8. Ghy sult den Armen altydt hebben: Maer my en sult ghy niet altydt hebben. Ende int 16. Capittel vers. 18. Ick verlate de Werelt, ende gae tot mynen Vader. Ende

Ende in t 17. Capittel. Ick en ben niet
meer in de Werelt. Spreucken de valsche
fouden zijn / indien wy **JESUM CHRIS-**
stum altijd hadden onder een Ouwel-
ken besloten / ende indien hy noch in de
Werelt bleef: Want hy seght / ghy en sult
my niet altydts hebben, ende / ick en ben
niet meer in de Werelt. Men antwoordt/
dat wy **JESUM CHRISUM** niet
meer sichtbaerlyck hebben / welck hier
niet en past; Want **JESVS Christus**
onsichtbaerlyck te hebben is evenwel
JESUM CHRISUM hebben; de ghe-
ne soude een Leughenaer zijn / de seggen
soude / gheen ghelt te hebben / om dat
syn ghelt verborghen is / offte de seggen
soude gheen ziele te hebben / om dat se
onsienelyck is.

Ende 't is een seltsame vryheidt / de
de Leeraers der Roomscher Kercken aen-
sick nehmen / dewelcke om haer te ont-
sien van dese plaetse / legghende by ge-
lyckenissen uyt / ende om te ontghaen een
eyghentlycke ende ghebruyckelycke ghe-
lyckenisse spreekende van Sacramen-
ten / voeren in een hoop andere onghe-
bruyckelycke ende noyt ghehoorde ghe-
lyckenissen.

De gheheele handelinghe **JESU**
CHRISTI ende syner Discipulen is voor

ons: Want de Apostelen blyven aen Tafel sitten / sonder eenige Godelycke aenbiddinghe te betonen: 't gheene een yrterste on-eerbiedigheyt by haer soude geweest zijn / te eeren den **IESUS** sum **CHRISTUM** / ende hem **GODE** op te offeren / sonder eenighe Goddelycke eer te doen / 't welck soo veel te merckelycker is / om dat de Apostelen nimmermeer gestaen en hadden over sulck een handelinge / door dien oock dat dit was de eerste instellinghe van dit Sacrament / dat tot een voorbeeldt ghegheven is / om siet op het toekomende daer nae te voeghen.

Oock siet men niet / dat **IESUS** Christus eenighe opheffinghe der Hostie gebruyckt heeft: hy en bidt **GODE** niet aen / maer alleen syne Discipulen / kortelyck in de gheheele handelinghe doet **IESUS** Christus het regendeel van 't gheene in de Misse gedaen wert.

Selvs den text der Misse doet voor ons / in de welcke den Priester nae de heyliginghe Godt bidt / dat hy dese Offerhande alsoo aenghenaem hebbe, als hy eertydts de Offerhande Abels ghehad heeft. Ken ghebiedt 't welck goetd was eer men de transubstantiatie ghelooftde: Maer en is het heden ten daghe **GODE** niet

niet grootelyc vertoornen / van hem te
begheren / dat hy de Offerhande sijns
Soons voor soo aenghenaem houde
als een Beeste door Abel gheoffert / dat
meer is / den priester begeert van Godt /
dat hy om IESU Christi wille aen ghe-
naem hebbe de Offerhande die hy in han-
den heeft.

Ende om alle twyffel wegh te neh-
men / de priester langhe nae de heyligin-
ghe aenschouwende de Hostie / ende den
Keld gheset op den Altaer / seyt / dat het
zijn vveladen die GODT altijt schep-
pet, de hy levendigh-maect ende hey-
light, door IESUM CHRISTUM, Alle
dat kan gheseght werden van het Brodt
ende Wijn. Maer niet een van alle dese
woorden en kan passen op't Lichaem
IESU CHRISTI: Want het Li-
chaem IESU Christi kan dat gheseght
worden weldaeden in't ghetal van ve-
len: Schept GODT IESUM Christum
altijt / maect GODT IESUM Chri-
stum altijt levendigh / aenghesien IESU
Christus seyd / dat hy selfs het le-
ven is: Schept GODT Christum IESUM
door IESUM Christum: Seker /
indien dese dinghen in duytsch gheseydt
wierden voor het Volck / sy souden daer
in seer ghearghert zijn / daerom geschiet
de

de opentlycke GODs-dienst in een onbes-
fende tale/ teghen 't exempel Jesu Chri-
sti/ ende teghen 't ghebodt des Heyligen
Apostels Pauli in den eersten tot den Co-
rinth. 14. den Priester ende den Leser
spreecken tot den Volcke in een tale die sy
niet en verstaen.

Het seste Capittel des Heylighen
Johannis is oock voor de Waerheydt
die wy verdedighen; Want al-hoe-wel
daer niet ghesproken wert van het hey-
lige Sacrament des Avontmaels/d'welc
noch niet inghestelt was/ soo isser doch
ghesproken van de ghemeenschap des
Lichaems **JESU CHR**ISTI: Van het
welcke **JESUS** Christus in sulcker voe-
ghen spreekt/ dat hy klaerlyck betoont
se sprecken van een eeten dat met den
Monde niet en geschiet: Want hy spreekt
van een eeten/ sonder 't welck niemandt
kan Saligh werden/ segghende: Indien
ghy mijn Vleesch niet en eet, soo en sult
ghy niet leven. Johan. 6. vers. 53. Hy
en spreekt dan niet van het eeten/ twelck
met den Monde gheschiet/ sonder 'twelck
soo veel Menschen Saligh syn. Ghe-
tuyghe den Boetvaerdighen Moorde-
naer ghecruyst met **JESU CHR**ISTO/
Johannes den Dooper/ ende oneyndigh
veel andere.

Item/

Item/ onse **3**ere spreekt daer van
 een eeten / door 'welcke / alle de dat ghe-
 nieten / teewighe leven hebben; Want
 hy seght / Wie syn vleesch eet heeft het
 eeuwighe leven. Joh. 6. vers. 54. Hy en
 spreekt dan niet van het Mondelyck ees-
 ten des Sacraments/ met het welcke vee-
 le niet en laten verdoemt te zijn / als Ju-
 das / ende oneyndighe vele gheveyns-
 den. Ende men moet hier op niet seggen/
 dat **IESVS CHR**istus spreekt van
 de gheene die 't vleesch **CHR**isti weerdig-
 lyck eten; Want wy vinden wel by Pau-
 lum/ 1 Corinth. 11. dat eenighe het brodt
 onweerdighlyck eten: Maer men sal niet
 vinden dat het vleesch **IESV CHR**is-
 ti kan onweerdighlyck ghegheten wer-
 den. Ende in der daet/ dewyle dat 't vles-
 sche **IESV CHR**isti te eten / ende syn
 Bloedt te drincken / is gheloven in syne
 Mensch-weerdighe/ ende in synen doot/
 wie en weet niet datmen in Jesum **CHR**-
 istum onweerdiglyck kan geloven / dewyl-
 le onse waerdigheydt daer in bestaedt/
 dat wy in **IESUM CHRISTUM** gheloven?
 Nu dat hy door eten ende drincken ghe-
 looven verstaet/ dat segghen de Leraers
 ende de reghelen der Roonscher Ker-
 cke met ons/ ende de heylighe schriftuy-
 te is vol van sulcke wyse van sprecken.
 Ende

Ende Jesus Christus in dese selve plaet-
 se seyt / dat wie in hem gheloost nimmer-
 meer en sal dorsten / op dat men wete/
 dat desen dorst sich verstaet ghelovende/
 ende niet met den mont drinckende: En-
 de forts daer aen hebbende gheseydt/
 vwie in hem gheloost, heeft het eeuwige
 leven, Joh. 6. vers. 47. Daeruyt beslyt
 hy dat hy is het Broodt des Levens. vers.
 48. 63. Ende waerschout ons / dat dese
 woorden/ Eten ende Drincken zijn Geest
 ende leven; Want so sy niet Geestlyck
 ghenomen werden / en maeken sy niet le-
 vendigh. Daerover en moet men niet bes-
 chroomt zijn / dat indien men de tran-
 substantiatie ofte wesentlycke verande-
 ringhe wegh neemt/ het Sacrament ver-
 achtelyck ghemaectt wert: Want den
 Doop en is niet verachtelyck ghewor-
 den: Maer is in de Roomsche Kercke
 veel meer gheacht / als het Avontmael/
 ende is duysentmael vorderlycker ghe-
 houden / al-hoe-wel dat het Water niet
 verandert en wordt in Bloedt. Want
 men hout dat den Doop nootsakelyck is
 ter Saligheydt; Maer het Avontmael
 niet. Men hout dat door den Doop al-
 derhande sonden gheheel aff-gewasschen
 worden: Maer dat het Avontmael niet
 uyt en wischt als de verghevelycke Son-
 den/

den /
 scient
 men
 den al
 den v
 den 2
 om w
 ghe / e
 soo en
 tecke
 heeft/
 in onse
 achtel
 crame
 stellen
 soecken
 M
 te beto
 Gode
 beginn
 macht
 eerst r
 welke
 dan ve
 Gods/
 wat hy
 Woord
 Je
 Leers
 oeren e

den / ende de / van welcken / men de con-
 scientie alreede ontlast heeft. De Sacra-
 menten en behooren niet ge-eert te wer-
 den als om **IESV CHRJSTI** wille/
 den welcken als ghy aenbidden sult in
 den Hemel / alwaer hy op ghevaren is/
 om weder te komen ten Jonghsten Da-
 ghe/ ende hem sult dienen nae sijn Wort/
 soo en moet men niet vresen/dat de waer-
 teeckenen die hy in sijn Kercke inghestelt
 heeft/ ende door dewelcke hy krachtelyck
 in onse Zerten werckt/ nimmermeer ver-
 achtelyck werden. Men moet de Sa-
 cramenten eeren; Maer deselve niet
 stellen in de plaetse van de beteeckende
 saecken.

Alle't boven verhaelde / dient om
 te betonen / dat om de Waerheydt in den
 GODES dienst te kennen / men niet moet
 beginnen met de aenmerkinghe der al-
 machtheidt GODES: Maer dat men
 eerst moet ondersoecken sijne wille / de-
 welcke wanneer men deselve weet / als
 dan verseeckert ons de Almachtigheydt
 Gods/ die alles vermach/ dat hy sal doen
 wat hy wil ende't gheene hy ons in sijn
 Woordt leert.

Ik segghe wel meer: Dat is/dat de
 Leeraers der Roomscher Kercke ont-
 eeren ende verminderen de Almachtig-
 heidt

heidt GODS / ende IESU CHRISTI onses
 ZELFEN; Want ten eersten doen sy
 deselve dienen om wonderbaelycker din-
 ghen te doen / als de scheppinghe der we-
 reit / sonder dat ons daer eenig voordeel
 van gheschiet. Alsoo houden sy dat IES-
 sus CHRISTUS syn selven ghegeten heeft;
 Want hy heeft met syne Discipulen deel-
 achtig geweest aen 't Sacrament / onder-
 tusschen en konnen sy ons niet segghen;
 Waer toe dat dient een soo seltsame en-
 de onbegrypelycke sake / dat een Men-
 sche syn hooft en syn Lichaem in synen
 Mondt soude hebben / ende dat IESUS
 CHRISTUS soude 'ghekomen zijn in de
 maghe IESU CHRISTI. Alsoo ghevoelen
 sy dat de muysen 't Lichaem des Heeren
 konnen eten / sonder ons te segghen / wat
 het de Kercke Gods helpt / dat de Soone
 Gods / so eene groote smaetheydt onder-
 worpen zy : Want hoewel IESUS CHRI-
 stus daer niet en lijst / soo is hy daer doch
 in ont-eert.

Op ghelycke wyse stellen sy IESUM
 CHRISTUM onder een Hostie / onder
 dewelcke sy segghen / dat hy de ooghen
 niet en kan openen / noch de handen ver-
 roeren / noch den Adem verhalen / ende
 volghens dien / so o en heeft hy de macht
 niet de alle andere Menschen hebben.

Is

Is d
 GOD
 om d
 aen v
 sum c
 saect
 Mar
 heyl
 doen
 X
 sum c
 twe
 dat h
 host
 in el
 in de
 land
 scher
 men
 heffe
 diene
 daet
 om d
 syn e
 vord
 het g
 als h
 voo
 ander
 ter v

Is dat groot maken de macht des Soons
 GODts? Maer 't is die verminderen/
 om die der Priesteren te vermeerderen/
 aen welcke de macht ghegheven is **JE-**
 sum **CHR**istum te maecken / welcke een
 saecke is die de ghelucksalighe Maghet
 Maria / noch alle de Enghelen ende de
 heylighen te samen niet souden konnen
 doen.

Wat helpt het de Kercke Gods **JE-**
 sum **CHR**istum te hebben in de Hostie / de
 twee ooghen onder een struppelken / ende
 dat hy gheheel zy in elck Fruymelken der
 Hostie / ende dat syn Lichaem zy gheheel
 in elck druppelken des Kelcx / ende dat
 in de Hostie zy / eene lengte ende met dat
 lanck is / ghelyck de Leeraers der Room-
 scher Kercke leeren? Men en moet min-
 mermeer de Almachtichdt GODs ver-
 heffen / om die te gebruycken ende te doen
 dienen in onnutte dinghen. Ende inder
 daet de Exempelen / die men by brenghet
 om de Transsubstantiatie te onderstutten
 syn exempelen van de wercken Gods die
 vorderlyck zyn gheweest / ende waer van
 het gebruyck geheel blyckelyck is / gelyck
 als hy de Werelt geschapen ende 't licht
 voort gebracht heeft / ende de roede ver-
 andert heeft in een Slange / ende het Wa-
 ter verandert in Wijn.

Men

Men moet oock aenmercken / dat in dese wonderdaden der Transsubstantiatie / **G O D T** verandert heeft een substantie oft wesen in een andere / dewelcke noch niet en was voor dese veranderinghe: Want de roede van Moysis werdt verandert in een Slanghe / dewelcke niet en was voor dese veranderinghe: Ende in de Bruyloft van Canaan in Galilea verandert de **H E R E** water in wijn / die niet en was voor dese veranderinghe. Maer hier wil men dat **G O D T** Broodt sal veranderen in een Lichaem dat al reede is: Ghelyck die baren soude een mensche / die alreede ghebooren is; offte die Silver soude veranderen in Gout / dat alreede Gout is: Offte die de name soude willen maeken sonder die te breecken.

Zier by ghevoeght dat het Woordt **G O D T**s uydruckelyck seght / dat het water is verandert in Wijn; Maer en seydt niet / dat het Broodt is in Vleesch verandert. Maer **J E S U S C H R I S T**us ghevende 't Broodt / seght / dat het is sijn Lichaem / alsoo dat het moet zijn / dat het Broodt is / ende dat het is 't Lichaem **J E S U C H R I S T**i. Nu het Broodt en kan het Lichaem **J E S U C H R I S T**i niet zijn in substantie ofte wesen; Maer wel kan het selve zyn als een Sacrament offte
waer

God
waertee
kenen e
nehen
de verto

In
de Alm
groot d
mel ned
eenigh
nedert

de wille

Man m

C H R I
hem da

sus **C**
wort v

sy segg
hostie

ghevall
maeyen

met een
bloeden

de Bile
lyck de

ones
ster / of

de host
tot ver

fti / wel
Gods i

waertecken / ende na de wyse als de teeken
 enen ende gedenc-seghelen / den naem
 nehmen van 't gheene sy beteecken en-
 de vertonen.

In't Forte/wy verheffen ende maken
 de Almachtigheyt des Soons GODS
 groot daer in / dat sonder van den He-
 mel neder te komen / hy sich met ons ver-
 eenicht; Maer de Roomsche Kercke ver-
 nedert dese macht / die onderwerpde
 de wille eens Mensche / de die wils geen
 Man met eeren is / den welcken IESUM
 CHRISTUM maect als he wil / ende eet
 hem daer nae: Waer uyt komt dat IESUS
 CHRISTUS somwoyle ghegheten
 wort van syne Vyanden / selfs (ghelyck
 sy segghen) van de Beesten. Indien de
 hostie ghestolen is soo de op de Aerden
 ghevallen is / soo den schimmel ende de
 maeyen daer in komen: Soo een Jode
 met een Mes daer in steect / ende doet
 bloeden / ghelyck die gheschildert is in
 de Biletten van Paris. Indien (ghe-
 lyck de Cantelen der Misse ende de Ca-
 nones van de Bicht segghen) den prie-
 ster/ofte den Krancken door swachheit
 de hostie weder uyt braect / al dat gedyet
 tot verachtige ende oneere IESU CHRIS-
 TI / welck de eenigh-ghebooren Soone
 Gods is.

Men

Men seyt tot verschoninge / dat ghe-
duyrende het leven Jesu Christi alhier
beneden / de honden sijn bloedt hebben
Konen lecken / ende de vloyen sijn lichaem
byten; Maer dat en dient tot de saecke
niet: want Jesus Christus was eygent-
lyck in dese Werelt gekomen om smaet-
heyt te lyden / ende swachhedē onderwor-
pen te zijn; Maer nu is hy vry van alle
Schande ende swachheyt: hier by gevoegt /
dat alle 't ghene hy als doen gheleden
heeft / was tot onser saligheit: Maer
soude men nu wel Konen seggen / dat het
tot onser salicheit dient / dat Jesus Chri-
stus noch onder worpen zy / soo veede on-
weerdigheden hier boven voor gestelt:
Indien een muys de Hostie wegdraegt /
of soo een Keld' wort uytghestort / wat
helpt dat tot onse saligheyt?

Indien onse weder sprekers onder-
vraegt waren / wat het Lichaem Jesu
Christi wort / dat in de mage ontfangen
is / of het daer uytgaet / of het daer altijt
blijft / of dat het tot niet wert. Item /
hoe Jesus Christus een Lichaem heeft
het onse ghelyck / ende van ghelycke na-
tuire / dewyle hy is op hondert duyzent
plaetsen te ghelyck / ende dat hy gheheel
is onder elck kruymelken der Hostie /
hebbende de voeten door de geheele Ho-
stie /

stie /
stie /
een
dien
sonde
een s
der i
chaem
daer
ende
het g
de M
en le
een e
dat f
vindo
Ch
ghete
rydt
betan
ende
zyn e
lyck /
ood
is / da
ende
gheh
Koo
gehe

stie / ende 't Hoofst / door de gheheele Hoofstie / ende 't Hoofst en de Voeten onder een 't selve kruymelken / ende volghens dien hebbende een Menschelyck Lichaem sonder lenghte ende een lenghte onder een stippelken / ende een beslanigh sonder uytstreckinghe: Ofte hoe het Lichaem twelck aen de Taefel ende kortst daer aen inden Hof was / was bedruckt ende sweete druppelen sweets: Maer het gheene dat op den selven tijt was in de Monden ende Naghen der Apostelen en leet niet / ende niet te min was maer een ende 't selve Lichaem: Ic gheloove dat se haer dapper belemnert souden vinden. Ofte dewyle Judas IESVS CHRIS TVM in 't Avontmael ghegheten heeft; Ende dat op den selven tydt den Duyvel in hem voer / of het betamelyck is dat IESVS CHR Iustus ende den Duyvel te gelyck ingheghaen zyn ende t' samen ghewoont hebben.

En sake dunct my seer aenmerckelyck / dat in alle Sacramenten / ghelyck oock in de Offerhanden het noodigh is / dat 't gheene men aen 't Volck bedient ende uytdaelt / ende aen GODDE offert gheheyligh zyn. Nu in Eucharistie der Roomscher Kercke en is gheen dingh gheheyligh van het ghene men het volck bedient.

G

bedient

bedient / noch dat Gode gheoffert wert?
 want is het Broodt dat geheyligt wert?
 Geensins: want sy seggen dat het geen
 broot meer en is. Ist lichaem **JESVS**
CHRISTVS: Alsoo weynich: Want
JESVS CHRIstus en kan niet ge-
 heyligt werden. Maer hy ist die ons
 heyligt. Sijn het de toevallen des Broots
 die geheyligt zijn / welcke men specien
 noemt / dat is te seggen / rontheyt / verwe
 ende sinaeck des Broots. Doek al niet:
 Want dese dinghen en werden **GOED**
 tot een offerhande niet gheoffert: So
 en worden se oock aen 't volck niet ghe-
 gheven om deselve te heyligen. Siet
 alsoo is daer een Sacrament ende een
 offerhande / alwaer niet en is dat ge-
 heyligt is. Alwaer een heyliginghe ghe-
 daen wert: Maer daer men niet en kan
 seggen / wat het is / dat geheyligt is.

Alle dit mis verstant kompt door de
 schult van eenige Prelaten / die souden
 konnen (indien sy wilden) ons alle ver-
 eenigen door eenen gemackelyken weg:
 Want alle bekennen / dat Jesus Chris-
 tus 't heyligh Sacrament inghestelt
 heeft / so 't behoort: ende dat op sijn in-
 stellinghe niet te segghen valt. Indien
 dan de paus wilde weder herstellen 't
 heylige Avontmael in ghelycke manie-
 re als

re al
 ghe
 doet
 wo
 end
 gad
 te v
 de d
 de t
 Mis
 tich
 sou
 mee
 heff
 prie
 sou
 die
 heyl
 Reli
 gher
 te v
 heyd
 voor
 pen
 ment
 Miss
 ver
 made
 de d
 Vor

re als **JESVS CHRJSTVS** dat in-
 ghestelt heeft / spreekende als hy ende
 doende als hy sonder langher te twyft-
 woorden/wy souden alle vereenicht zijn/
 ende souden ons vinden in ghelycke ver-
 gaderinghe om **GODT** eensaemelyck
 te verheerlycken. Door dit middel sou-
 de den dienst gheschieden in een beken-
 detaele. Men soude gheen besondere
 Nissen meer doen: Alle souden deelach-
 tich zijn aen beyde die specien / daer en
 soude gheen aenbiddinghe der Hostien
 meer gheschieden / nochte gheene op-
 heffinghe der Offerhanden. Ende den
 priester gheboghen op den Altaer en
 soude niet meer van **GODT** begheren
 die Salicheydt / om die verdiensten der
 Zeylighen / welckes Beenderen ende
 Reliquien offte overblyffselen verbor-
 ghen zijn onder den Altaer: Maer ons
 te vreden houdende met de eenvoudig-
 heydt door **JESVM CHRJSTM**
 voor-geschreven / wy souden verwer-
 pen die by-voeghselen / die het Sacra-
 ment mismaecten ende daer van een
 Nisse maecten onder schyn van dat te
 verciere / **GODT** gheve ons die ghe-
 nade / dien gheludighe tydt te sien / en-
 de dat hy daer toe schicke de Herten der
 Vorsten ende Volcken / om de Liefde sy-

nes Soons **I E S U C H R I S T I** wille
onsen **H E E R E**.

A M E N

Een Ghebedt voor een

die hem weerdelyck bereydt heeft
om tot des **H E E R E N** Taefel
te gaen.

D Mijn **G O D T** ende **V a d e r** / ick
heb u **B a r m h e r t i c h e i t** bevon-
den in den gantschē loop mijns
Levens / maer insonderheydt
doen ghy my ghaest de kennisse uwer
waerheydt ende myner **S a l i g h e i d t**. **E n**
de nu teghenwoordich / **H E E R E** / o-
pent ghy voor my de **S c h a t** aller **R y c h**
d o m m e n / ghy presenteert my **I E S U S**
C H R I S T U S al gheheel met alle sy-
ne **W e l d a e d e n**. **V a d i e n** ghy dan / **G**
G O D T mijner **S a l i c h e i d t** / wilt dat ick
u **W o o r d t** ghehoorsame / ende my aen
uwe **T a e f e l** voeghe / soo en laet doch niet
toe dattet zy tot myner verdoemenis.
M a e r o mijn goede **G O D T** dat sy ver-
te dat

re d
hebt
leert
ghy
den
ontf
den
myn
recht
te we
cram
bond
ghen
maec
ick in
we g
recht
nader
u eyg
Ghee
lycke
naedi
den
veerd
he g
verwo
cke L
naedi
de / m
hem se

re dat ic daer voor vrees / want ghy
 hebt myn herte gheraecht met ernstigh
 leetwesen. Ic ghevoel oock wel dat
 ghy my selver uwe handt gheeft om huy
 den d' Authen myner Saligheydt te
 ontfanghen / O gheluckighe Dag / op
 den welcken ic voor u betuyghe / dat ic
 myn Sonde vervloecte / myn ongher
 rechtigheydt versaecke / om toe ghelaten
 te werden / tot de ghemeynschap des Sac
 raments van dat nieuwe ghenaden ver
 bondt / goede GODE gheeft my nu de
 ghenade / om de Doodt myns Saligh
 maeders te verkondighen: Gheeft dat
 ic in syn lyden beviade hoe groot dat u
 we gramschap was / hoe strength uwe
 rechtveerdigheydt teghen onse Sonden /
 nademaal dat ghy om de te verdelghen
 u eyghen Soone niet en hebt ghespaert.
 Gheeft oock dat ic erkenne u oneynde
 lycke Barmhertigheydt teghens ons /
 naedien ghy voor ons uwe Vyanden in
 den Doodt ghegheven hebt dien recht
 veerdighen / uwen een-gheboren. Maer
 IESUS / gheeft my oock dat ic my
 verwondere over de onverghelyckely
 cke Liefde / de u Soone my toe draght /
 naedien hy op hem gheladen heeft / bey
 de / myne Sonden ende uwen toorn / om
 hem selven my te schencken tot een spy
 se des

fe des eenwighen levens / och! hoe won-
 derbaerlyc̄ zijt ghy in uwe goederen/
 nae dien ghy hynden door Heylige sicht-
 baerlycke teeckenen myn blydtschap wilt
 vermeerren / en mijn Doghen doen sien
 u Hemelsche ende onzichtbare ghenaden/
 teghenwoordigh sult ghy myn gheven
 een seecker pandt mijner vereeninge met
I E S U C H R I S T U / en door hem
 met u / o myn Vader / als ooc̄ met uwen
 Heylighen Gheest. Nu sal ic̄ verscekeret
 zyn / dat **C H R I S T U S** in my is / ende
 ic̄ in hem / o uytnemende vereenigin-
 ghe / by aldien 't soo waer / dat ic̄ vrede
 met u heb: Dat **I E S U S C H R I S T U S**
 alle myne quaeden op hem neemt: Dat
 hy my al syne goederen ghere / dat hy
 my door syn Heylighen Gheest leven-
 digh maect: Dat ic̄ vereenicht ben
 met alle ghelooovighen / dat gheen dinc̄
 my sal scheyden van uwe Liefde / dat
 niemant my sal trecken wt de handen
 mijns Saligh-maekers / nochte uyt het
 midden syner Kercke. Ic̄ een vrees
 dan myne Sonden niet / want siet hier
 het Bloedt mynes Saligh-maekers dat
 se uyt-wist / nochte u gramschap / want
 siet hier den Segel myner versoeninghe
 met u / noch den Duyvel / want siet hier
C H R I S T U S die hem heeft verwon-
 men /

nen / noch de Doodt / want ic̄ ontfan-
ghen hebbe't Sacrament des eeuwigen
levens. Huyden is my de beloofften
ghedaen / ende 't Seghel my gheschon-
cken dat de hemelen my gheopent zyn/
dat myn woninghe sal wesen in 't huys
GODE Seeuwighlyck / doch **HERE**
vermeert mijn gheloof / **HERE** ver-
heeft mijn Hert tot u / gheeft dat ic̄ u
wer eeren / ende tot mijner Salicheydt
begrype de uytinementheydt ende nuts
ticheydt deser dinghen / en dat ic̄ daer
uyt sceppe een vast besluyt om de We-
relt te versaelen / te wandelen als een
reysent Man / te gaen nae myn Saligh-
maeker / mijn naesten tot my te trecken
door een stichtigh Exempel / u Waer-
heydt aen te hanghen / in de belydenis
altijt te volherden / teghen de rasen-
nye ende schalckheydt van al de Vyau-
den uwer Waerheydt / tot mijn sonder-
linghe troost / tot myn laesten Adems
mijnes levens /

A M E N.

Een Danck-segginghe

tot GODE / als men aen des

G 4

Heren

HEEREN Tafel is ghe-
weest.

D Mijn eenwighe **GODT** / hoe
 is mijn Siele opghetrocken in
 de aenschouwinghe der goede-
 ren / die ghy so mildelyck komt
 nydteelen aen my uwen armen Dienaer.
Lylaes! **HEER** ick ben veel te snoode
 det onverdriender Gaven ende alle trou-
 we die ghy my verseeckert / dat u Soon/
 u een ghebooren voor my is ghestorven:
 Ghy zult oock de gheen / die my die Se-
 gelen hebt gegeven van u onverbrefe-
 lycke Verbondt: Maer wat segh ick Se-
 ghelen. **O GODT** ghy weet wat een
 brandt ick teghenwoordigh binnen my
 ghevoele / die een ghewisse ghetuyghe-
 nis is dat **JESVS CHRJSTVS**
 in myn Hert is komen wonen / door dat
 dierbaer gheloof dat ghy my gheghe-
 ven hebt. **Ja HEER** / ick voel dat hy in
 my woont / ick voele dat hy in myn her-
 te schryfft de Fracht syns Doodts ende
 lydens. Hy is wel eenmael aen't Cruys
 voor mijn Sonden ghestorven / maer
 hy leeft voort altijt in myn herte rmy-
 ner Saligheydt. **Ik** weet dat ick ghe-
 loof en dat met soo groote sekerheydt
 ende Waerheydt als ick deelachtich ben
 ghe

gh
 gh
 m
 st
 ee
 sy
 C
 da
 wa
 gh
 wa
 gh
 m
 L
 gh
 G
 va
 va
 D
 gh
 bi
 ni
 de
 fae
 eer
 ve
 de
 my
 rel
 G

gheweest de nytterlycke tekenen uwer
ghenade. Och! hoe blyde is derhalven
mijn Siele voot een soo groote gheru-
sticheydt teghen syne Vyanden/ och! wat
een onuytspreeckelick ghenoeghen heeft
sy in uwe Barmherticheydt/ dat **JESUS**
CHRISTVS voot my ghestorven is/
dat hy in my leeft: **O GODT**/ soo ist/
want ghy willet/ ick ghevoel het/ en mijn
ghelooff is grootelycks versterckt. Voor
waer **HER** in der eeuwicheydt sult
ghy mijn **GODT** zijn: Want ghy zyt
met my / ghy gheeft my 't Broodt des
Levens / bekleet met d' onschult ende
gherechtigheydt uws Soons. **O goede**
GODT volbrenght in my u aenghe-
vanghen werck / ghy hebt my bevrydt
van de Peryckelen des Eeuwichen
Doodts / verskeret van die ghelucksalig-
he rust. Verleent voorts / **HER**
bid ick u dat ick u met ondancbaerheydt
niet en betale / dat ick de Sonde sterve/
de gheeechticheydt leve / myn selve ver-
saek / mijn naesten stichte / my (r uwer
eeren) heylighe / dat ick matiglyck / recht-
veerdelyck ende Godsalighlyck leven-
de / gheen dinc meer behertighe / noch
my meer voor ooghen stelle / als de We-
relt varen te laten / soo langh ghy my (**O**
GODT) behoet / soo langh ghy my be-
waert

waert / ende met alle uwe uyt-verkoren
te verwachten / de Salighe hope ende
heerlycke verschyninghe des grooten
GODTS / die daer is onsen Salighma-
ker **IESVS CHRISVS** / dewel-
cke met u ende den heylighen Gheest zy
eere ende heerlyckheydt / van nu aen tot
in der eeuwigheydt /

A M E N.

Ghebedt eens Huysz

Vaders / die hem ter Doodt / be-
reyt / gherichtet tot **IESVS**
Christum.

DIECK sie dese Haven / diewelcke
ick langhen tydt begheert heb-
be / dese heerlycke plaetse die
ghy hebt verkregen door u
Bloedt / o groote Salighmaeker der We-
relt: Ick ghevoele dat myn uyre naerdert
om aldaer te gaen.

Adieu o Werelt / o ydelheit / o gevancke-
nisse onser Sielen.

Adieu mijn Huysz-Vrouwe : Ick
ghae

ghae u verwachtē in het Koningrycke
der Hemelen. En bedroeft u niet in my-
nen Doodt. Ick sal ghaen in een plaet-
se van heerlicheydt: Wy sullen malkan-
der in korte wederomme sien. De **H. L. L.**
R. E. zy ondertusschen met u / en Seghen
u in Huys / in syn Kercke / in der Stadt /
in den Velde / ende in uwen Handel-
ghen; in uwe onderwysinghen / en in al-
les wat ghy ter handen sult nemen: En-
de dat totten eynde toe.

Wieu mijn lieve Kinderen; ghe-
denck altydt de onderwysinghen de ick
u ghedaen hebbe: Doet het goede/
vliet het quade: Psalm. 34. vers. 15. An-
bidt **GODT**: Matth. 4. vers. 10. Eert
uwe Moeder: Ephes. 6. vers. 1. Respe-
cteert de gheene die over u ghestelt zijn:
Rom. 13. vers. 1. Bemindt uwes ghe-
lycke; Verdraecht uwe mindere; Ende
GODT sal u Seghenen / ende sal u hier
naemaels opneemen in syn Konink-
rycke / Matth. 22. vers. 29. Alwaer ick
wel haest sal wesen. Nu keere ick my
wederomme tot u myn Salighmae-
ker: De woorden de my noch overigh
zijn / zijn alleene voor u. Tot hier toe
hebbe ick in mijne Schwachheydt ghe-
streden / teghen de Ketteryen / vervol-
ginghen / teghen de aenvechtighen des
Sathans

Sathans / ende teghen alderley foot-
 ten van grouwelyckheden: ick hebbe
 mynen loop voleyndt; ick hebbe het
 belooffde gheloove behouden. 2. Ti-
 mothy. 4. vers. 7. 8. Achtervolghen-
 de dat selve wilt ghy my draghen in u
 palleys / aldaer my doen presenteeren
 de Kroone der Heerligheydt / ende deel-
 achtigh maeken uwen volkomen Tri-
 umphen.

Tot noch toe ben ick vergheselschapt
 gheweest van veele Droeffheden / mi-
 serien ende ellenden. Nu wilt ghy my
 vergheselschappen met vreughden / bly-
 schappen ende onuytspreekelycke Glo-
 rien. Koomt dan / myn Salighmae-
 ker / komt neemt myn Siele / ende draegts-
 se in u palleys /

A M E N.

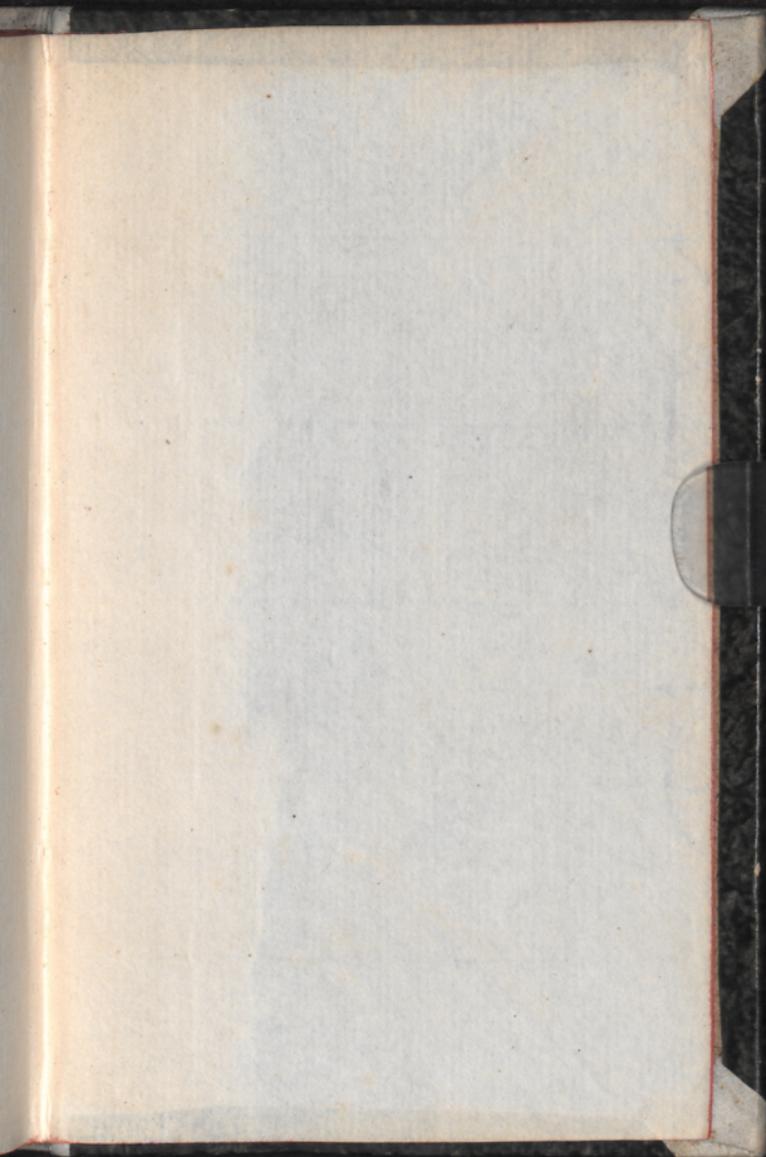
Bedruckt tot Embden
 By Helwich Kallenbach Boeckd.
 Voor Egbert Aenssen / Boeck-
 verkoper wohnende in de Grote
 Kraet / int Golden A. B. C.
 Anno Christi 1642.

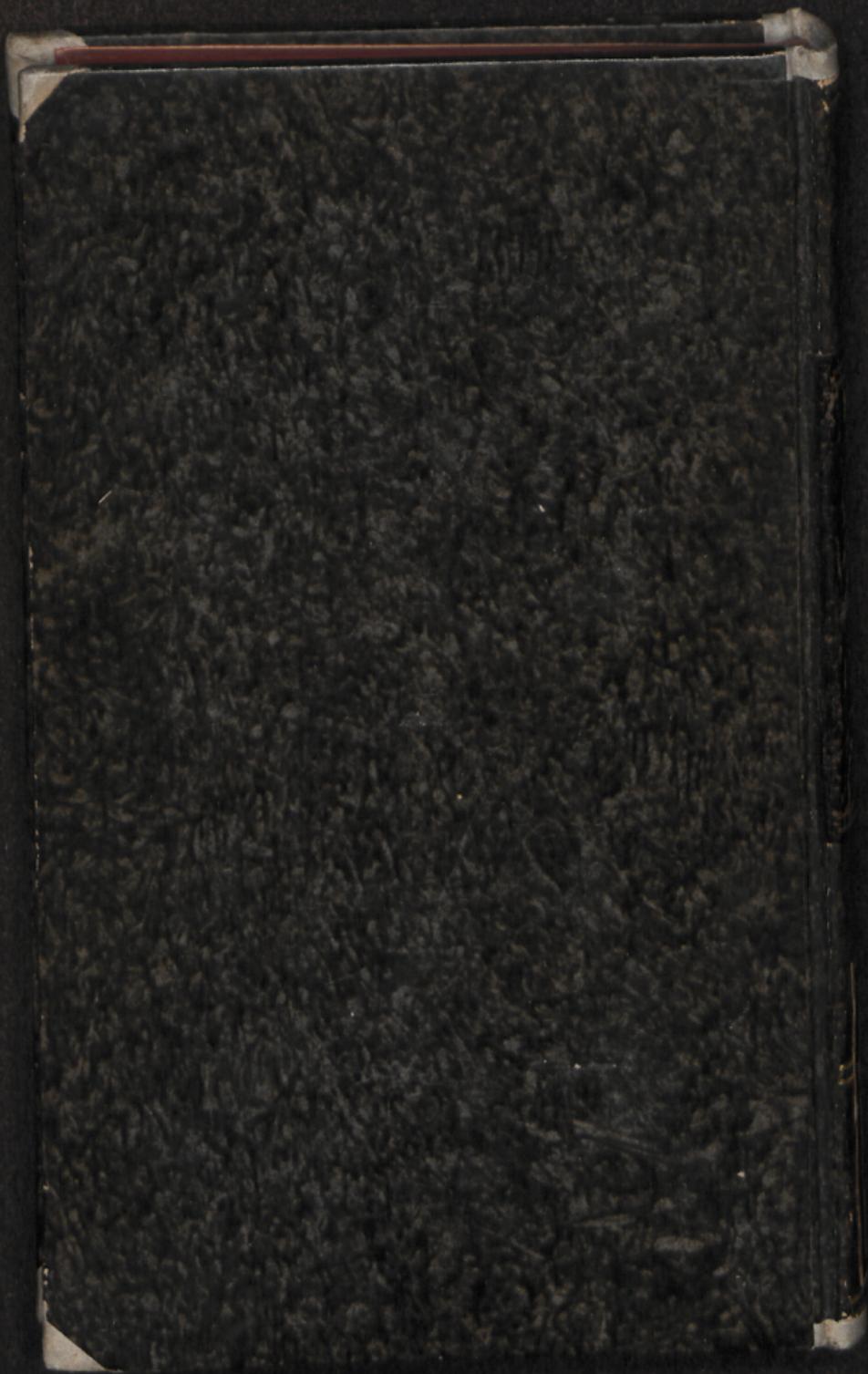
ley foot
k-hebbe
bbe het
s. s. T
volghen
hen in u
entereen
de deel
en Tre

Telschap
en / mi
ghy my
en / bly
te Glo
ghmae
draege

oecf.
doeck
re

nen / noch de Do
ghen hebbe't Sac
levens. Zuyden
ghedaen / ende't
cken dat de hemele
dat myn woninghe
GODTS eenwigh
vermeert mijn ghe
heeft mijn hert te
wer eeren / ende to
begrype de uytner
ticheydt deser ding
uyt sceppe een vas
relyt te versaelen /
reysent Man / te ga
maeker / mijn naest
door een stichigh
heydt aen te hangh
altijt te volherden
nye ende schalckhey
den uwer Waerhey
linghe troost / tot
mijnes levens /

A M

Een Danc
tot GODD

ntfan
wigen
offren
schon
t zyn/
huys
EXE
t ver
ft u
heydt
e nuto
daer
We
s een
ligh
ecken
Daer
denis
asero
van
ades
dem
he
des
ren

